

30 ROKOV VYDÁVANIA NOVÍN

1990 – 2020

TERCHOVÁ

Dvojmesačník všetkých Terchovčanov

www.terchova.sk

ISSN 1338-8827

Ročník 28

Číslo 4/2017

Očakávanie úrody

Myšlienka na tento čas

KRÁČAJTE VŽDY VO SVETLE

A V SILE VZKRIESENÉHO

KRISTA. BUĎTE SILNÍ V NÁDEJI

A V LÁSKE K BOHU A BLÍŽNEMU.

ZACHOVajte SI SVOJE VZÁCNÉ

SLOVENSKÉ TRADÍCIE A SVOJE

DEDIČSTVO VIERY.

sv. Ján Pavol II.

(100. výročie narodenia)

VYDANÉ S FINANČNOU PODPOROU VARÍNSKEJ TLAČIARNE

S roznášaním ochranných rúšok pomáhali aj naši skauti FOTOARCHÍV – Pavol Hudák, SVD

Vážení spoluobčania,

už približne dva mesiace žijeme v dobe a čase, ktorý mnohí označujú slovom skúška. A nie je to skúška len pre ľudí našej obce či krajiny, ale pre celý svet. Šírenie pandémie koronavírusu s označením COVID-19 nás všetkých postavilo pred doteraz nepoznané situácie. Žijeme v neistote a obavách, čo je prirodzené. Učíme sa väčšej disciplíne i zodpovednosti. Musíme prijímať natvrdo opatrenia, o ktorých sme sa donedávna rozprávali len v teoretickej rovine.

Aj do života obce sa museli premietnuť rozhodnutia a opatrenia, ktoré prichádzajú od Vlády SR a Ústredného krízového štábu. Tie uverejňujeme a dávame do pozornosti našim občanom aj na webovej stránke obce – a tie najdôležitejšie, najmä čo sa týka hygieny a prevencie pred šírením koronavírusu, vyhlasujeme v miestnom rozhlas. Taktiež u nás sú zatvorené školské zariadenia a pristúpili sme i k úprave úradných hodín na obecnom úrade, kde sa úraduje za sprísnených hygienických opatrení od 8.00 do 11.00 hodiny. Ak to nie je nevyhnutné, odporúčame našim stránkam telefonickú, respektíve mailovú komunikáciu. Pre akýkoľvek prípad súvisiaci s vyhlásenou mimoriadnou situáciou sme zverejnili telefónne čísla, na ktoré môžu občania zavolať.

Do 27. marca sa nám podarilo rozdistribúovať ochranné rúška pre všetkých našich občanov, ktoré roznášali skauti, poslanci zastupiteľstva i zamestnanci obce. Za to by som sa chcel úprimne poďakovať všetkým, aj terchovským dobrovoľníckam, ktoré podali

pomocnú ruku a prišli s nápadom šíť ochranné rúška. Pomohli tak vyriešiť problém s ich nedostatkom. Možnosť zadovážania stravy tým, ktorí to potrebujú, ponúkajú niektoré reštauračné zariadenia; stačí zavolať na zverejnené telefónne číslo.

V spolupráci s dobrovoľnými hasičmi sa vykonáva dezinfekcia niektorých miest ako sú napríklad lavičky, autobusové čakárne atď. Z dodržiavaním opatrení v zásade nemáme dosiaľ väčšie negatívne skúsenosti. Vyzerá to tak, že občania i návštevníci obce opatrenia rešpektujú. Žiaľ, nájdu sa aj takí, ktorí si karanténne a ďalšie opatrenia v súvislosti s koronavírusom vysvetľujú po svojom. Pri nich apelujeme dohovorom, no upozorníme tiež na to, že v prípade ďalšieho porušovania noriem príde na rad polícia.

Prirodzene sme v očakávaní, ako sa táto mimoriadna situácia premietne do príjmov a výdavkov samosprávy. Určite nás nečaká z tohto pohľadu jednoduché obdobie. Sme obcou, ktorá využíva potenciál cestovného ruchu a s tým je spojené aj organizovanie rôznych kultúrnych, športových a spoločenských akcií. Nad tým všetkým visí teraz mnoho otáznikov a núdzových scenárov.

Napriek zložitej situácii sa musíme zomknúť a nepoddať sa. Dennodenne sa presvedčam, že aj takéto krízy vedú vyvolať vlnu ľudskej solidarity, spolupatričnosti a tvorivosti. To ma naplňuje povzbudením, preto verím, že s pomocou Božou to spolu nakoniec zvládneme.

Jozef DÁVIDÍK
starosta Terchovej

TERCHOVÁ

Vydáva: Miestne kultúrne stredisko Terchová,
ul. sv. Cyrila a Metoda č. 96, 013 06 Terchová

IČO vydavateľa: 00364886

Šéfredaktor: Ján Miho ml.

Redakcia: Katarína Halapiová, Alena Cingelová, Adriána Ondrušová

Redakčná rada: Mgr. Peter Cabadaj, Rudolf Patrničák, Ing. František Kadaš, František Mucha, Mgr. Renáta Opalková, Ing. Marián Zajac

Jazyková úprava: Mgr. Peter Cabadaj

Tlač: Varínska tlačiareň, Varín

Grafická úprava: Adriána Ondrušová

Adresa redakcie: MKS Terchová, tel. č. 041/5695 129,
0911 924 189, mks@terchova.sk
Obecný úrad Terchová, tel. č. 041/5695 138,
terchova@terchova.sk

Evidenčné číslo: 3548/09

ISSN 1338-8827

Vyšlo v apríli 2020.

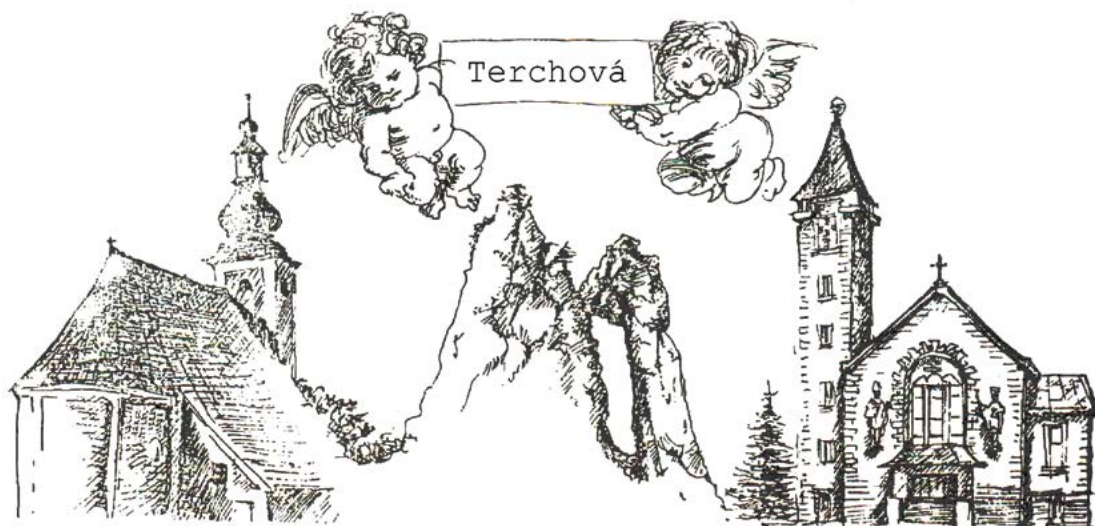
VYDANÉ S FINANČNOU PODPOROU VARÍNSKEJ TLAČIARNE

OBSAH

- 2 ÚVODNÍK**
Príhovor starostu obce
- 4-7 FARSKÉ LISTY**
Kristus nás vykúpil na kríži...
Obrady Bielej soboty
Poďakovanie za lásku 2020
- 8-9 SERIÁL**
Drevený kríž nad osadou
Dávidkovia v Struhárni
Kaplňka Panny Márie na
rázcestí medzi osadami
Jánošovia a Smrekovia
Kaplňka Panny Márie
pod osadou Jánošovia
- 10-11 OBECNÝ ÚRAD INFORMUJE**
Parlamentné voľby 2020
Milan Laurenčík
podpredsedom
Národnej rady SR
75. výročie oslobodenia
Terchovej
Obecná knižnica v novom
šate alebo pripravované
sa stalo skutočnosťou
- 12-13 PRIPOMÍNAME SI**
Jubilujúca Terchová
- 14-15 REMINISCENCIE**
Rozprávanie o našich novinách
- 16-18 RECENZIA**
Knižka, ktorá by vás
mohla zaujať
- 19 DO VAŠEJ POZORNOSTI**
Prišlo na našu adresu
- 20-21 JUBILEUM**
Peter Jaroš osemdesiatročný
- 22 OSOBNOSTI TERCHOVEJ (79.)**
František Garel
- 23 NEKROLÓG**
Zomrela Dana Zátopková
- 24 VÝSTAVA**
Maľované krajinou II.
- 25 HUMOR**
Alojz Chvastek na
Vidiečanových nôtach
V izbe
- 26-27 RECEPTY na tento ČAS**
A máme tu opäť jar...
- 28 ODPORÚČAME**
Jarné upratovanie v našom tele
- 29 NAŠI VO SVETE**
Švédskym hokejovým
chodníčkom
- 30-31 ŠPORT**
Ozveny úspešnej sezóny
Jánošíkova valaštička napísala
už svoju 61. kapitolu
- 32 INFOSERVIS**

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

Kristus nás vykúpil na kríži,

ale nás nevykúpil od kríža. Problémy, kto by ich dnes nemal? Má ich štát, má ich rodina, má ich každý z nás. Tento rok sme oslávili Veľkú noc iným spôsobom, neboli sme spolu zhromaždení v kostole. Pandémia koronavírusu nám urobila problém. Nás to bolelo, ale začali sme sa na vieru dívať celkom ináč. Viera nie je len zhromažďovať sa v kostoloch alebo kaplnkách, a potom koniec. Vieru si nosíme v srdci a praktizujeme ju v rodinách, domácnostiach, normálnom živote. Koronavírus nám stále hrozí a my sa trochu bojíme. Bojíme sa choroby. Ale možno je pravdou to, čo obyčajne hovoríme, že všetko zlé je na niečo dobré.

Každý z nás už skúsil vo svojom živote bolesť alebo chorobu; či je to bolesť hlavy, bolesť zubov, bolesti žalúdka a rôzne iné choroby, z ktorých každá má svoje meno. Pýtame sa, čo s tým máme robiť? K čomu to je? Prečo to vôbec je? Prečo pripúšťa Boh bolesti a choroby, keď je taký dobrý? Prečo sa Boh díva na toľkú biedu zapríčinenú bolesťami, chorobami a nezasahuje? My ako kresťania hľadáme nielen lekárske vysvetlenie, ale hľadáme i kresťanskú odpoveď.

Vieme zo skúsenosti, že človek si môže vytknúť, vyklbiť nohu alebo ruku. Bolí to, lebo to nie je na pravom mieste, a bolí to tiež, keď sa to napráva, kým to nepríde na svoje miesto a kým sa to neupokojí. Písmo sväté nám hovorí o takomto vyklbení. Naši prarodičia si vyklbili nie ruku alebo nohu, ale celí sa vyklbili z tej pôvodnej Bohom chcenej polohy a situácie. Vzbúrili sa proti Bohu a my nazývame dedičným hriechom. A prirodzeným dôsledkom tohto „vyklbenia“ sú bolesti a choroby.

Koreňom prvého hriechu bola pýcha a požívačnosť. Prarodičia chceli byť ako Boh, aj to ovocie na strome bolo pekné a lákavé.

A my všetci sme po našich prarodičoch týmto nakazení. Rodíme sa so sklonom k pýche a požívačnosti; to sú následky dedičného hriechu, ktoré prechádzajú na všetky Adamove deti.

Sami vieme zo skúsenosti, že horúčku zaháňame studenými obkladmi – opak opakom liečime. Aj Pán Boh použil túto liečebnú metódu. Pýchu lieči ponížením a požívačnosť bolesťou, a to hneď od Adama a Evy. Kristus chcel napraviť dedičný hriech v mene celého ľudstva. On chcel byť vykúpením a zadosťučnením za hriech Adamov i všetky ostatné hriechy. A ako to robí? Ponížením a bolesťou. Na svojom Synovi necháva Boh uskutočniť exemplárne potrestanie: utrpenie v najhroznejšej a najpotupnejšej forme – v smrti na kríži.

Písmo hovorí o Kristovi ako mužovi bolesti. Kristus ako hlava, ako nový Adam podal výkupnú cenu za všetkých. Ale my, jednotlivci, musíme si túto cenu privlastniť, my ako jeho údy sa mu musíme tiež pripodobniť – i v utrpení. A tak nemoc a telesná bolesť tvoria podstatnú časť tajomstva ľudského života.

Kristus nás vykúpil na kríži, ale nás nevykúpil od kríža. Každý z nás má svoj kríž, ktorý si po celý život musí niesť a na ktorom raz zomrie, ale Kristus svojím utrpením posvätil naše utrpenie a smrť. Vzal z nich znamenie kliatby a potupy, odstránil nezmyselnosť a dal im zmysel.

P. Thomas TULUNG, SVD

Obrady Bielej soboty

FOTOARCHÍV – Farský úrad Terchová

Podakovanie za lásku 2020

Pri príležitosti nedožitej storočnice sv. Jána Pavla II.

Touto spomienkou sme už tradične chceli vziať úctu a vďaka veľkému pápežovi sv. Jánovi Pavlovi II. (1920–2020), ktorý svojim bežným 27-ročným pontifikátom nezmazateľne poznačil dejiny konca druhého a začiatku tretieho milénia.

Na tohtoročnú Nedeľu Božieho Milosrdenstva, 15 rokov po jeho smrti, sme sa zo známych dôvodov ohľadom koronavírusu a prijatých opatrení proti jeho šíreniu nezišli v našom kostole ako zvyčajne, ale boli sme spojení a zjednotení myšlienkami pred televíznymi obrazovkami našej káblovej televízie. Pri zázname z koncertu na sviatkovú pamiatku z roku 2011 sme poďakovali za lásku – za dar, ktorý v svätom Jánovi Pavlovi II. zoslal Boh na túto zem, na tento svet.

S menom Ján Pavol II. sa v Terchovej spája viacero zaujímavých súvislostí. Už počas jeho dlhého pontifikátu, keď tri razy navštívil Slovensko, putovali terchovskí veriaci v hojnom počte do Vajnora, Nitry i Bratislavy. Známost je tiež skutočnosť, že ešte počas pôsobenia v Krakove zavítal ako turista do Malej Fatry, kde bol na Veľkom Rozsutci. Preto sa od roku 2013 na jeho pamiatku

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

OBEC TERCHOVÁ, MIESTNE KULTÚRNE STREDISKO TERCHOVÁ, FARNOSŤ TERCHOVÁ

POĎAKOVANIE ZA LÁSKU

19. 4. 2020

NEDEĽA BOŽIEHO MILOSRDENSTVA

KONCERT
A ODHALENIE
BUSTY PÁPEŽA
JÁNA PAVLA II.,
KTORÉ SA KONALI
V TERCHOVEJ
1. MÁJA 2011.
V TEN DEŇ BOL
VO Vatikáne
JÁN PAVOL II.
BLAHOREČENÝ

PRI PRÍLEŽITOSTI
NEDOŽITÉHO
JUBILEA 100
ROKOV
SV. JÁNA
PAVLA II.
(1920–2020)

16.00 H
NA KÁBLOVEJ
TELEVÍZII
TERCHOVÁ

COBA

www.terchova.sk
www.terchova.fara.sk

koná výstup na spomenutý končiar. Tam sa nachádza aj tabuľka so sviatkovou podobizňou a mottom „Nebojte sa!“. Busta sv. Jána Pavla II. pred Kostolom sv. Cyrila a Metoda bola odhalená v deň jeho blahorečenia v roku 2011. V októbri 2012 bol v našom chráme pri pontifikálnej sv. omši vyhlásený za patróna slovenských horských záchranárov. Zároveň sme vďační, že jeho relikvie, ktoré terchovskej farnosti daroval kardinál Dziwisz, sú od septembra 2016 súčasťou nášho Kostola sv. Cyrila a Metoda, ktorý 9. októbra 2019 povýšil žilinský biskup Tomáš Galis na Diecéznu svätýňu.

V súvislosti s aktuálne prebiehajúcim rokom hodno spomenúť ešte nasledujúce skutočnosti, ktoré je dobre vedieť, aby sme vnímali sv. Jána Pavla II. čo najkomplexnejšie. Dňa 31. decembra 2020 to bude presne 40 rokov, keď ako prvý slovanský pápež na Petrovom stolci vyhlásil svätých Cyrila a Metoda za spolupatrónov Európy, a 22. apríla 2020 uplynulo 30 rokov od pamätnej návštevy Svätého Otca, keď na letisku vo Vajnoroch pobozkal našu zem a požehnal celému Slovensku. K uvedenému sa viaže aj článok Renáty Opalkovej, ktorá sa na udalosti osobne zúčastnila a v našich novinách č. 2/1990 autenticky opísala dojmy a zážitky z tejto historickej chvíle (z Terchovej boli vypravené tri „pútnické“ autobusy). Preto nezaškodí pripomenúť si spomenutý dobový text, ktorý zverejňujeme v plnom znení.

Marián ZAJAC

Dovidenia, Svätý Otec!

V pondelok 23. apríla priniesli masovokomunikačné prostriedky z celého sveta informácie o priebehu historickej návštevy pápeža Jána Pavla II. v Bratislave. Mnohí občania našej obce „boli pri tom“ a mohli si domov odniesť neopakovateľné zážitky z celej tej vzrušujúcej atmosféry.

Vyzbrojení transparentom „Terchová víta Svätého Otca“ sme vytvorili na vajnorskom letisku početnú terchovskú kolónu. A viete si predstaviť naše prekvapenie, keď sme si v tom obrovskom kotle ľudí a techniky mohli vypočuť aj „nebeskú“ terchovskú muziku. Naši bohoslovci-muzikanti takto pomohli vyplniť dlhý čas čakania na vzácnu návštevu.

Ťažko sa dá opísať moment vstupu Svätého Otca na posvätnú slovenskú zem. Stretnutie s ním bolo vrúcny objatím otca so svojou rodinou po dlhých rokoch nedobrovoľného odlúčenia, po dlhých skúškach, ktoré najlepšie preverili našu oddanosť a pevnú vieru. Čo Svätý Otec vyjadroval slovami, my sme cítili vo vlastných dušiach. Hovoril, akoby, našimi ústami. Je preto na nás a na nikom inom, aká bude jar po predlhej, miestami až nekonečnej 40-ročnej zime. My predstavujeme tie pomyselné semená, ktoré majú rozmnožiť lásku, pokoj, dobro, a záleží iba od každého jedného z nás, či budeme rodiacim alebo iba suchým stromom. Svoju lásku sme Bohu a jeho pozemskému námestníkovi preukázali účasťou na nedeľnejšej vajnorskej omši, nehľadiac na osobné pohodlie i spánok.

Vlastnú vieru máme však možnosť preukazovať každý všedný deň. Nestačí jej potvrdzovanie potleskom, spevom, oslavami. Skôr by to mala byť naša túžba a ochota žiť svoj vlastný život v duchu kresťanských zásad, v duchu skutočného naplnenia lásky bližného k bližnému.

Nosme v sebe a ožívujme zážitky z 22. apríla 1990. Nech predstavujú naše skutočné nepredstierané znovuzrodenie. Akt lúčenia so Svätým Otcom bol smutný, ale tak je to vždy, keď odchádza človek, ktorého si vážime a máme radi. Pevne veríme v naplnenie jeho slov: „Dúfam, že to nie je Zbohom, ale Dovidenia!”

Nuž, dovidenia pri ďalších podobných krásnych stretnutiach, OTČE! Vaša mnohopočetná slovenská kresťanská rodina bude čakať.

Renáta OPALKOVÁ

Vajnory, 22. apríla 1990

Archívna fotografia z koncertu Poďakovanie za lásku z roku 2016 FOTO – František MUCHA

Kaplnky, kríže – Božie muky, sochy svätých či zvonice sú hojne rozosiate po celom terchovskom chotári. Popri cestách, v osadách, na kopcoch, pri domoch... Dodávajú miestam, na ktorých sa nachádzajú, ďalší rozmer. Ten človek pochopí, až keď sa na tom mieste zastaví, zamyslí, porozhliada a pomodlí. Tak ako zbožný terchovský umelec, ktorý v priebehu storočí roztrúsil svoje kamenné, drevené i železné artefakty po Terchovskej krajine, aby vydal svedectvo o dobe, v ktorej žil, a zanechal posolstvo pre súčasnosť. Preto sme sa rozhodli na stránkach obecných novín mapovať a približovať tieto zaujímavé miesta ako príspevok k lepšej orientácii a poznaniu miestnej – terchovskej histórie. V tomto čísle si bližšie predstavíme drevený kríž nad osadou Dávidíkovia v Struhárni, a dve kaplnky Panny Márie v blízkosti osady Jánošovia. Základné informácie na spoločnej vychádzke po uvedených miestach ochotne poskytla pani Helena Jánošíková, ktorá v osade býva.

KAPLNKY A KRÍŽE V TERCHOVSKEJ KRAJINE (XXI., XXII., XXIII.)

Drevený kríž nad osadou Dávidíkovia v Struhárni

Kríž stojí medzi dvoma lipami, z ktorých tá naľavo je staršia. Mnohí, najmä domáci ho nazývajú aj „Dávidický kríž“, pretože bol v blízkosti osady, kde bývali rodiny s týmto priezviskom. Umiestnený je tesne pri ľavej krajnici miestnej komunikácie vedúcej do osád Jánošovia a Smrekovia. Ešte skôr, ako o tomto kríži začala pani Helenka rozprávať, zamyslela sa nad kaplnkami a krížmi všeobecnejšie. „Sú tichými svedkami, pri ktorých si pospolitý ľud vylieval svoje žiaľ, bôle a trápenia. Po celé stáročia sa pri nich po ťažkej práci ľudia zhromažďovali a v modlitbách vyprosovali Božie milosti pre seba, svoje rodiny, celé dediny i krajinu. Pri vojnových besneniach prosili aj za ukončenie krviprelievania. Preto tieto miesta mali vždy okrem duchovného aj obrovský ľudský rozmer. Nič nejde bez potu, ale tam, kde je kríž a Božie muky, tam je i pokoj v duši. Aj dnešný človek pri zastavení na pietnom mieste, kde sa pokorne oddá modlitbe, pochopí dôležitosť takýchto kaplniek a krížov.“

„Tento kríž nad Dávidíkovicami“ – pokračuje Helena Jánošíková –, „keďže je drevený, prešiel viacerými rekonštrukciami. Veľké lipy vedľa neho naznačujú, že toto miesto muselo byť pietne už dávno. Mój švagor Miroslav Jánošík mi spomínal, že okolo roku 1975, keď mal približne pätnásť rokov, starý kríž obnovil Štefan Janík, otec nebohého Alojza Janíka zo Šípkovej. Drevo je materiál, ktorý odhníva, preto ďalšia obnova bola vykonaná približne o tridsať rokov, začiatkom tohto storočia. Okrem kríža

s postavou ukrižovaného Ježiša bolo treba obnoviť aj oplotenie, ktoré po spomínanej renovácii vykonali Jozef Dávidík s už žiaľ nebohým bratom Viktorom a švagrom Jožkom Cingelom spod Úboče. O poslednú úpravu sa postarala rodina mladého Janka Dávidíka a tiež pán Anton Dávidík. Nedávno hrozilo staršej lipy rozštípenie, preto bol ťažší kmeň, ktorý sa odchyloval, zrezaný na stranu. Tým sa lipa odľahčila a zachránila pred rozštípením“ – dodala na záver rozprávania o tomto kríži Helena Jánošíková.

Kaplnka Panny Márie na rázcestí medzi osadami Jánošovia a Smrekovia

Drevená kaplnka s malým krížikom pod ozdobnou plechovou oblúkovou strieškou, v ktorej sa za sklom nachádza Panna Mária držiaca na rukách dieťa Ježiša, je umiestnená na rozkošatej, približne storočnej lipy. Podľa miestnych obyvateľov ju zasadil Adam Jánošík-Jovín. Zasadená bola pri nej aj druhá lipa, tá však po čase vyschla. Ďalšie zaujímavé informácie ponúka opäť Helena Jánošíková: „Táto kaplnka bola po mnohých rokoch obnovená, na znak úcty a vďaky po požiarí a za záchranu životov i majetku obyvateľov osady Jánošovia, v roku 1983. Vtedy kaplnku priniesol dlhoročný chatár Vladimír Kaššay. Následnú obnovu robil František Mucha, poslednú rekonštrukciu vykonal Jozef Brežný. V súčasnej dobe sa o kaplnku a jej okolie vzorne starajú manželia Brežní s deťmi. Pri kaplnke sa ženy z oboch osád schádzali pri májových i októbrových pobožnostiach k úcte Panny Márie.“

Kaplnka Panny Márie pod osadou Jánošovia

O tejto kaplnke a mieste s obrovskou, hádam najväčšou a najstaršou lipou v okolí sa zaujímavo rozprával Dušan Jánošík, rodák z osady a manžel pani Heleny: „Pod osadou bývala na tomto mieste podľa rozprávania starších ľudí ešte jedna kaplnka; vraj bola zasvätená Panne Márii Lurdskej. V roku 2014 sa dohodlo, že toto miesto pod dvorom bude vyčistené. Brat Miro vysekal peň z lípy, vyrezal doň zvolanie Sv. Mária, oroduj za nás, a umiestnil sošku Panny Márie, ktorú dala mojej žene stará mať Valérka. Kaplnka je umiestnená na veľkej lipy, ktorej obvod som nedávno zmeral. V mieste pod spodnou hranou kaplnky, asi 1,5 metra nad zemou, má obvod kmeňa lípy 249 centimetrov, čiže skoro dva a pol metra“ – zakončil rozprávanie interesantným faktom Dušan Jánošík. Podľa týchto parametrov by spomínaná lipa pokojne mohla pamätať aj detské či mladické huncúctva najslávnejšieho rodáka z osady – Juraja Jánošíka.

TEXT a FOTO – Marián ZAJAC

SPOMIENKA

*Aj keď je čas
akokoľvek dlhý,
nezahojí ranu,
ktorá stále bolí.*

S bolesťou v srdci si pripomenieme,
že dňa 20. júna 2020
uplynie 10 rokov od smrti nášho
milovaného manžela, otca
a starého otca

Gustáva JÁNOŠÍKA

*Kto ste ho poznali, venujte mu s nami
tichú modlitbu a spomienku.*

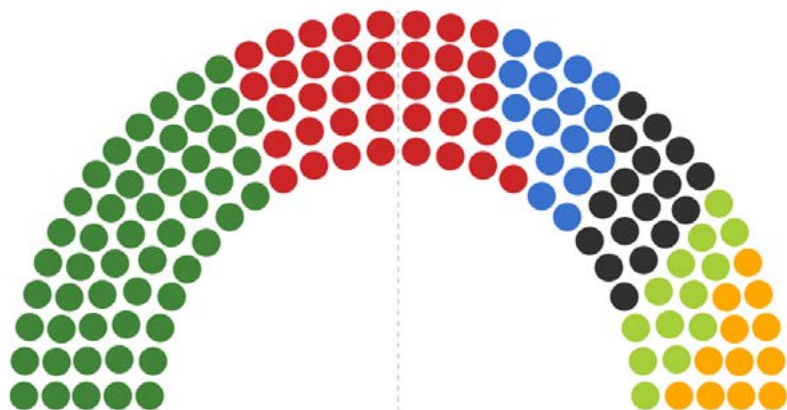
*S láskou a úctou spomínajú manželka,
deti s rodinami a ostatní príbuzní*

Parlamentné voľby 2020

KRESBA Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

Rozdelenie parlamentných kresiel po voľbách pre jednotlivé strany

Počet prednostných hlasov pre kandidátov, ktorí pochádzajú z našej obce a kandidovali za stranu Sloboda a solidarita

Okrskok	17. Milan Laurenčík	104. Vladimír Švec
1	23	20
2	27	20
3	13	8
4	15	8

Milan Laurenčík podpredsedom Národnej rady SR

Milan Laurenčík zo strany Sloboda a solidarita sa stal podpredsedom Národnej rady Slovenskej republiky. Rozhodli o tom poslanci parlamentu na schôdzi konanej 24. marca 2020 v tajnom hlasovaní. Na ustanovujúcom zasadnutí nášho najvyššieho zákonodarného zboru, 20. marca 2020, bol za jeho predsedu zvolený Boris Kollár, líder strany Sme rodina. Ďalšími podpredsedami NR SR sú Gábor Grendel (OĽANO), Peter Pellegrini (Smer – SD) a Juraj Šeliga (Za ľudí).

Poslancom slovenského parlamentu bol Milan Laurenčík aj vo volebnom období 2010–2012 a 2016–2020. Nášmu rodákovi a občanovi, ako i všetkým členom novej NR SR, ktorí vzišli z parlamentných volieb konaných 29. februára 2020, prajeme veľa zdravia a múdrych rozhodnutí pri spravovaní našej krajiny.

-red-
FOTOARCHÍV – Milan Laurenčík

75. výročie oslobodenia Terchovej

Podpredseda Národnej rady SR Milan Laurenčík spolu so starostom obce Jozefom Dávidíkom, zástupcom starostu Mariánom Zajacom a prednostom OcÚ Terchová Františkom Kadašom si 10. apríla 2020 – na Veľký piatok – pietnym aktom kladenia vencov pripomenuli a uctili 75. výročie oslobodenia Terchovej.

Dňa 10. apríla 1945 sa Terchová stala prvou oslobodenou obcou v okrese Žilina. Hlavnou oslobodzovacou silou bola 138. sovietska delostrelecká divízia pod vedením plukovníka V. E. Vasilieva. Na terchovskej frontovej línii prišlo počas bojov o život 370 (niekde sa uvádza 385) dôstojníkov a vojakov oslobodzovacích vojsk. Horná Tižina bola oslobodená o dva týždne neskôr – 24. apríla 1945.

-red-

FOTOARCHÍV – Milan Laurenčík

Obecná knižnica v novom šate alebo pripravované sa stalo skutočnosťou

Už v minulom čísle novín sme vás informovali o realizácii pripravovanej výmeny, doplnenia funkčného vybavenia knižnice a jej estetizácii. Vďaka Fondu na podporu umenia a spolufinancovaniu zo strany MKS v Terchovej sa tak podarilo dokončiť druhú fázu projektu Funkčná a reprezentatívna knižnica v Terchovej.

Keďže v tomto období koronavírusu nemôže byť knižnica sprístupnená svojim používateľom, chceme aspoň týmto spôsobom informovať, čo vás v novo zariadenej knižnici čaká. V prvom rade je to očakávaný detský kútik pre našich najmenších. Pre študentov a žiakov sú k dispozícii nové stoly a stoličky, taktiež nové stoly pre počítače. Pre tých, ktorí by si chceli v knižnici niečo prečítať a oddýchnuť, je vytvorený čitateľský kútik. Pribudol tiež nový výpožičný pult na mieru a nové skrinky.

Na projekte spolupracovala a nákupy realizovala študentka architektúry Bibiána Ondrušová, nábytok na mieru vyrobil Pavol Pažičan a pri montovaní nábytku vypomáhal študent Sebastián Zicho. S projektom nám veľmi pomohla aj Krajská knižnica v Žiline.

Všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom pomohli pri realizácii tohto projektu, veľmi pekne ďakujeme.

-ac-

FOTO – Marián ZAJAC

Detský kútik

Nový výpožičný pult, v pozadí čitateľský kútik

Jubilujúca Terchová

Obec v druhej polovici 30. rokov minulého storočia

Hoci obec Terchová existuje 440 rokov, územie, na ktorom sa nachádza, bolo ľuďom známe už oveľa skôr. Za najstarší doklad o pobyte človeka v terchovskom chotári možno považovať železný hrot kopije z doby rímskej. Našli ho robotníci pri hĺbení ryhy pre vodovod k bývalej Chate pod Rozsutcom. Keďže však nepoznáme bližšie nálezové okolnosti, nedá sa spomínaný archeologický predmet datovať presnejšie. I napriek uvedenému tvrdeniu sa ale ponúka hypotéza, že v dobe protohistorickej mohli toto teritórium využívať ľudia pri prechode z Oravy na Považie.

Prvé priame písomné správy o Terchovej pochádzajú zo 16. storočia. Vznik samotnej obce súvisí s takzvanou kolonizáciou na valašskom práve, ktorá v danom období už strácala svoj pôvodný etnický charakter a predstavovala skôr určitú formu hospodárskeho podnikania. Majitelia feudálnych panstiev v horských oblastiach Slovenska využívali čoraz intenzívnejšie bohatstvo lesov, lúk a pasienkov. Na podporu vysokohorského chovu oviec a dobytky zakladali, povedľa zhustovania už existujúcich osídlení, po úbočiach Bielych Karpát a po oboch stranách Beskýd (Kysuce, Orava) nové osady.

22. apríl 1580

Intenzifikácia poľnohospodárstva, spojená tiež so zakladaním majerov, na ktorých feudáli hospodárili vo vlastnej réžii, súvisela najmä s tureckou okupáciou Dolnej zeme – najúrodnejších častí Uhorska. Naznačená situácia spôsobila okrem iného i katastrofálny nedostatok životne dôležitých poľnohospodárskych produktov. Konkrétnym výsledkom zložitých hospodársko-politických pomerov bol tiež vznik viacerých dedín v Oravskej a Trenčianskej župe. Jednou z nich sa stala aj Terchová.

Zakladajúca listina obce pochádza z 22. apríla 1580. Majitelia strečnianskeho panstva Mikuláš a František Deršfiovci v nej uzatvorili „...zmluvu o dokonánaní s Jirikem Mudranem a jinými tovariši jeho na ten spůsob: ponevač on budú dobrovolne volen od jiných svých tovarišu a suseduv za richtára zákupného, aby sa on nejprv a podle neho jiných dvanáste stavel a budoval na míste jim od nás daném za Královu lúku jmenovaném na Rovnej hore...“

Spomínaných 13 rodín – zakladateľov Terchovej – bolo podľa listiny na dvanásť rokov oslobodených od platenia daní a rôznych poplatkov. Iba v prípade boja či vojnového ťaženia museli ísť ozbrojení pomáhať svojmu zemepánovi. Zákupný richtár disponoval právom postaviť si mlyn na obilie, pílu a slobodne variť i predávať pivo. Po uplynutí dvanástich rokov mali osadníci platiť také dávky, ako bolo zvykom „v Čížine neb v jiných dedinách“. Tie dávky predstavovali päť baranov ročne od jednej role, a od každých sto oviec ďalších päť baranov.

Podľa zakladajúcej listiny možno lokalizovať pôvodné jadro obce východne od jej dnešného centra. Rozvoj Terchovej prebiehal v prvých rokoch veľmi pomaly. Ešte v roku 1598 mala len devätnásť domov, čiže o šesť viac ako v čase svojho vzniku pred 18 rokmi... Vysokú hodnotu nemala ani richtárska usadlosť. V roku

1597 ju kúpil od Juraja Nabrucha nový majiteľ Ján Číž, ktorý sa napokon stal zákupným richtárom. Kúpil aj mlyn s pílou (za 30 zlatých), a tak musel vydržiavať piliara a rezať dosky. Rodina a potomstvo Jána Číža, ako vieme z neskorších listín, vykonávali zákupné richtárstvo s menšími prestávkami zhruba sto rokov.

Namiesto Kráľovej Terchová

Koncom 16. storočia opúšťa obec svoj pôvodný názov Kráľova (Kráľova). Od tých čias až dodnes nesie pomenovanie Terchová. V roku 1609 potvrdil nový majiteľ strečnianskeho panstva Štefan Vešeláni výsady a majetky terchovských osadníkov, keď „... na žiadosť poddaných našich Terchovanuv, jináče Kralovanuv... lúku nazvanú Kráľova... aby medzi sebou rozdelivše a podelivše užívali“... Išlo takpovediac o „list gruntovný“, spomínaný v listine z roku 1580. Spresnené sú v ňom i poplatky a dávky obyvateľov za túto lúku, nachádzajúcu sa v bezprostrednej blízkosti obce.

František Vešeláni pri potvrdzovaní richtárskych privilégií Michalovi a Mikulášovi Čížovcov (potomkovia Jána Číža) v listine z roku 1636 priamo spomenul, že „môžu na richtárskom grunte postaviť sladovňu i pivovar a slobodne pivo variť, nesmú ho však šenkovať v panskej krčme v Terchovej, ani nikde v dedine“. Predávať ho mohli len po „achteloch“ (osminkách) krčmárovi v panskej krčme alebo spotrebovať doma. Čížovci za výsadu variť pivo museli každý rok zaplatiť 15 zlatých. Druhou alternatívou bolo zabezpečenie jednej fúry vína a vydržiavanie piliara. Uvedené skutočnosti naznačujú, že v Terchovej jestvoval už minimálne v prvej polovici 17. storočia pivovar so sladovňou. Pivovárnictvo pretrvalo v obci do 19. storočia.

Obec sa od 17. storočia začala síce pomaly, ale predsa len rozrastať. Urbár strečnianskeho panstva z roku 1662, kde je uvedený

súpis všetkých poddaných a ich povinností, registruje takmer 90 rodín. So vzrastom počtu obyvateľstva však nekorešpondovala jeho životná úroveň. Staré privilégiá, ktoré Terchová ako obec s valašským právom využívala, boli postupne, jedno za druhým, likvidované. Neúmerne sa ale zvyšovali dávky a robotné povinnosti poddaných. Podľa spomenutého urbára z roku 1662 žilo v Terchovej 29 sedliakov a 60 želiarov, ktorí platili poplatky zemepánovi. Poplatky mohli byť vyplatené v naturáliách aj peniazoch. Ročne sa od každej poddanskej usadlosti platilo buď päť baranov, alebo päť zlatých. Celá dedina odovzdávala ročne jeden súdok bryndze v hodnote 12 zlatých a 10 centov soli. (Jeden cent: 100 libier, zhruba 56 kilogramov.) Okrem toho vozili poddaní do panských pivníc víno z južného Slovenska a do kaštieľov v Gbelanoch a Tepličke drevo na kúrenie.

Priezviská

Záverom ešte uvedieme priezviská sedliakov a želiarov z Terchovej, spomínaných v urbári z roku 1662: Chvastek, Kováč, Nogáček, Mucha, Vahaník, Vrábel, Ďurička, Novosad, Bobáň, Hajas, Kučera, Volek, Lysičan, Číž, Romančík, Balatík, Mokrišík, Kordulec, Hvizdák, Fabuš, Berešík, Andriš, Martinusík, Krištofík, Muráň, Cabadaj, Hlávka, Dávidík, Hanzel, Laurenčík, Maruna, Horváth, Holúbek, Hoferík, Ivaník, Klopáček, Synak, Mičianik, Michálek, Madnovčík, Mlynár, Novosadík, Chovanec, Poliak, Meško, Slanina, Maršovský, Drobišík, Zajac, Opálka, Oravec, Miho, Repáň... Všetky priezviská majú slovenský, nie teda typicky valašský pôvod. Niektoré z nich sa opakujú viackrát.

Peter CABADAJ

FOTOARCHÍV – MKS Terchová

Obec začiatkom 40. rokov minulého storočia

VTEDY PRED 30 ROKMI (2.)

Rozprávanie o našich novinách

„Dvadsiatkový“ rok 2020 je z pohľadu našej obce v znamení niekoľkých zaujímavých jubileí, ktoré nemôžu ani v tejto zložitej „dobe koronavírusovej“ zostať nepovšimnuté. Koncom marca, presnejšie 28. 3., uplynulo tridsať rokov od vzniku novín Terchová. Práve tomuto jubileu venujeme druhý diel nášho spomienkového cyklu.

Na úvod

Po štvrtstoročí opäť začínajú vychádzať dedinské noviny. Každá nová myšlienka si v svojich počiatkoch formuluje vlastné ciele, vlastné zámery. Cieľom tej našej bude snaha priblížiť sa k terchovskému občanovi a vyprovokovať ho v dobrom slova zmysle k duchaplnnej činnosti. Radi použijeme na tie pozitívne stránky, ku ktorým sa obec svojou každodennou prácou dopracovala. Nebudú nám však ľahostajné nedostatky, chyby a omyly ktoré človeka z času na čas prenasledujú a nedovoľujú mu poriadne spať. O skromnosti či neskromnosti nášho zámeru si bude môcť urobiť obraz čitateľská verejnosť sama. Ja by som rád svoj príhovor šéfredaktora využijem k apelu na tých, v ktorých drieme pisateľský duch a ktorí dokážu konkrétne formulovať svoje stanovisko i k veciam prísne verejným. Na stránkach novín chceme publikovať literárne pokusy našich občanov a touto formou ich vytrhnúť z literárneho anonymity. Privítame každý ohlas na naše články, každú poznámku, každú iniciatívu, ktorá prispieje k obohateniu obsahovej stránky novín.

Príspevky potom zasielajte na Miestne kultúrne stredisko. Zverejníme tiež anonymy, aj keď si osobne myslím, že obdobie strachu z dôsledkov vyslovenia vlastného názoru by malo raz a navždy skončiť. Záverom vyslovujem presvedčenie o spoločnom úsilí, ktoré jedine môže udržať túto šťastnú ideu čo najdlhšie pri živote. Tak nám teda Vitaj "TERCHOVÁ" v Terchovej a cíť sa u nás ako doma.

Peter Cabada

Bezprostredne po svojom nástupe do funkcie tajomníka Miestneho národného výboru v Terchovej (MNV) – štvrtok, 1. februára 1990 – som začal premýšľať, ako či najskôr uskutočniť myšlienku vydávania obecných novín. Ihneď som preto kontaktoval osoby, ktoré z môjho pohľadu mohli byť nápomocné realizovať tento zámer. Ako prvý bol oslovený činnorodý riaditeľ miestnej kultúry Rudolf Patrnciak, ktorý sa okamžite stal mojím najbližším spolupracovníkom. Vzápätí nasledovali intenzívne rozhovory s Vladimírom Križom, Jozefom Gargulákom a novým predsedom MNV Milanom Opalkom. Milo ma prekvapila a potešila ich výsostne kladná reakcia, čo predstavovalo pre zamýšľanú iniciatívu nový silný motivačný stimul. Jedným dychom treba k spomenutým menám pridružiť dôstojného pána dekana Jozefa Šaba, správcu terchovskej farnosti, ktorý hneď pri vstupnej debata na tému novín myšlienku vrelo privítal a sľúbil garantovať dvojstranovú rubriku Farské listy.

Po dôležitých rozhovoroch a stretnutiach už prišiel rad na realizáciu prvého čísla. Maximálne pracovné vyťaženie na úrade,

ako i rôzne technické problémy spôsobili, že noviny vyšli nie začiatkom, ale v závere marca 1990. Aj napriek omeškaniu išlo vôbec o **prvé dedinské periodikum vydané na území vtedajšej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky po zásadných novembrových spoločenských zmenách v roku 1989**. Tento magický čas plný nádejí, romantického oduševnenia, nezištnej roboty, ale tiež ilúzií a nenaplnených snov zrkadlí moja knižka Keď sme v Terchovej budovali kapitalizmus, ktorú vydalo agilné Miestne kultúrne stredisko (1992). Samozrejme, nechýba v nej ani kapitola venovaná vzniku novín.

Prekonaný rekord

Obsahový profil bol síce formovaný postupne, základné rubriky však mali svoje dôstojné miesto už v prvých číslach. Úvodník, Farské listy, športové spravodajstvo a informačný servis kontinuálne pretrvali do dnešných čias. Dôležitú rolu zohrali aj spomienkové exkurzy do minulosti, ktoré obetavo pripravovali skúsení publicisti Vladimír Križo, Jozef Gargulák a terchovská rodáčka žijúca v Bratislave Alica Bezáková (dcéra medzivojnového notára Jozefa Bernáta). Ich sugestívne články na jednej strane výraznou mierou obohacovali náš mesačník, na druhej strane celistvo dokumentovali starý odumretý svet pre budúce generácie záujemcov o bohatú históriu Jánošíkovho kraja.

Niektoré pôvodné rubriky medzičasom zanikli (Bola jedna doba, Predstavujeme, Úvaha na okraj, Zachytené na ulici) alebo sa objavovali už len príležitostne (Detským perom). Vývinový proces nakoniec vyústil do súčasnej obsahovej štruktúry, ktorú, myslím, nie je potrebné zásadnejšie meniť.

Prvé mesiace charakterizovalo i hľadanie optimálneho variantu periodicity novín. Redakčná rada hneď sfúkla zo stola alternatívu, že by malo ísť o občasník, prípadne štvrťročník. Najschodnejším riešením sa javil mesačný cyklus vydávania, bolo však počuť aj vplyvné hlasy volajúce po týždenníku... Okolnosti napokon viedli vo svojich dôsledkoch k forme mesačníka a noviny vychádzali vždy na konci príslušného mesiaca. Periodicita bola zmenená v roku 1997; z mesačníka sa stal dvojmesačník, čo platí dodnes. (Obsahovo bohaté vianočné číslo má od roku 1991 charakter čítania magazínového typu. V roku 2008 vyšlo prvýkrát v plnofarebnom formáte.)

Mimoriadne zaujímavé, teda aspoň pre mňa, bolo sledovanie postupného rozširovania autorského zázemia. Vždy sa pousmejem pri spomienke, keď som musel vyplňať až 90 percent textovej časti. Niekedy išlo veru o riadnu fušku, najmä keď nebolo času, témy, inšpirácie, pokoja a človek zápasil s krajinou vyčerpanosťou a únavou. Chvalabohu, dnes je už situácia diametrálne odlišná a mňa osobne teší satisfakcia, že stálo za to bojovať zo všetkých síl za udržanie vydávania novín v najkrízovnejších chvíľach (napríklad v prvých mesiacoch roka 1991). Vlodo Križo mi vtedy neraz kamarátsky povedal, že ak prekonáme terchovský rekord v počte vydaných čísel, máme za sebou všetky problémy a starosti. Hoci možno žartoval, v konečnom dôsledku mal pravdu. **Rekord z minulosti, ktorý predstavoval sedem čísel, bol úspešne prekonaný už na jeseň 1990**. Všetkých zainteresovaných nás vtedy opantala úprimná radosť. Teraz môžeme s hrdosťou v hlase oznámiť svetu, že vydanie, ktoré práve čítate, má poradové číslo 204!

Spolupracovníci

Menoslov uvedených priekopníkov čoskoro rozšírili ďalší spolupracovníci: básnik a prekladateľ, exulant Koloman Kolomi

Geraldini (žil v Argentíne), kanonik Štefan Bitter, bývalý notár Bohdan Blaha (obaja žili v Žiline), zberateľ všetkého terchovského a jánošíkovského Pavol Martvoň (žil v Nitre), básnik Milan Moravčík, Ján Miho mladší (v lete 1991 prevzal po mne šéfredaktorskú taktovku, ktorú drží v rukách doteraz), ďalej Milan Chvastek (žil v Prievidzi), Ludmila Mažgútová, Anna Dikošová, Oľga Chudovská, rodená Huličiarová (žije v Liptovskom Jáne), Kamil Muráň, Bernard Maruna, Anastázia Janičiková, František Mucha, Marián Žiško, Marián Zajac (dnes najplodnejší autor), Václav Bobáň, Vladimír Moravčík, aby som spomenul najčastejších prispievateľov. Mnohí z nich vrátane priekopníkov sú už, žiaľ, na pravde Božej (J. Šabo, V. Križo, J. Gargulák, K. K. Geraldini, Š. Bitter, B. Blaha, P. Martvoň, M. Moravčík, M. Chvastek, A. Dikošová, A. Janičiková, M. Žiško)... Opomenúť nemožno v nijakom prípade ani Helenu Laščiakovú, ktorá ako administrátorka a prepisovateľka textov s entuziazmom pracovala pre noviny úctyhodných 28 rokov. **Mimochodom, Janko Miho je zrejme služobne najstarším šéfredaktorom tlačenej média na svete.** Funkciu vykonáva nepretržite od leta 1991!

Nezastupiteľnú úlohu v počiatočnej etape vydávania zohral predseda MNV akademický sochár Milan Opalka. Napriek výkonu náročnej ričárskej funkcie pravidelne zabezpečoval vizuálnu časť novín. Promptne aj majstrovsky navrhol ich hlavičku a jeho ilustrácie dodávali magazínu kaľiber novej dimenzie, ktorou rástla originalita i autentickosť periodika. Vtedy bolo písané slovo a výtvarný obraz v pôsobivom harmonickom celku. Keď sa Milan Opalka ako ilustrátor z novín vytratil, začali sme systematicky používať fotografie.

A čas letel...

Zložitým, ale taktiež interesantným vývojom prešla aj forma vydávania. Prvé dva ročníky sme realizovali veľmi jednoducho: moja maličkosť napísala texty, zredigovala články iných autorov (nezriedka ich bolo treba celé prepísať nanovo) a kompletný obsah sa vzápätí prepisoval na mechanickom stroji značky Robotron 20 u Emílie Martinickej v Žiline, neskôr už stabilne na Miestnom kultúrnom stredisku v Terchovej. Taktó zhotovený obsah spolu s ilustráciami Milana Opalku doručili autom (najprv) Svetozár Martinický a po ňom Rudolf Patrnciak do budovy Plemenárskeho podniku v Žiline (Rosinská cesta), kde sa tlačila prvá a časť druhého ročníka novín Terchová.

Redakcia na sklonku roka 1991 prešla na modernejšiu technológiu, ktorú vtedy predstavovala počítačová sadzba a spracovanie fotografií, korektorský proces, grafické riešenie a následná tlač. Noviny od decembra 1991 (s malými prestávkami) roky rokúce tlačila žilinská tlačiareň ROSA. Jej majiteľ – kamarát Jaroslav Buchta z Varína – nám dlhodobo vychádzal veľkoryso v ústrety, pretože „mesačník všetkých Terchovčanov“ (tak znel vtedajší podtitul novín) tlačil sponzorsky. **Vysoko oceňujeme túto kooperáciu a úprimne ďakujeme Jarovi Buchtovi, ktorý nášmu periodiku nezištne a spoľahlivo pomáha doposiaľ** (Varínska tlačiareň).

Azda nezaškodí, keď k predošlým informáciám pripojím ešte jednu kuriozitu. Takmer tri roky sme, nevedno ani prečo, ignorovali oficiálnu registráciu novín na kompetentnom orgáne štátnej správy. Terchovský žurnál mal v tom čase podtitul „nezávislé noviny“ (išlo o módné, frekventované dobové slovné spojenie) a jeho nezaregistrovanie bolo zrejme zo strany vydavateľa i redakcie vnímané ako svojrázny variant novodobého „samizdatu“...

To sa musí prežiť

Keď zainteresovaní pracovali na prvých číslach, tušili všeličo. Jedna skutočnosť ale dostala (predtým nepredstaviteľnú) podobu, až nám často behali po chrbtoch zimomriavky. Čo to mám vlastne na mysli? Vďaka novinám prišlo k rozprúdeniu živej komunikácie s ľuďmi, o ktorých v Terchovej nebolo veľmi dlho počuť, respektíve ktorých registrovali len najstarší spoluobčania. Výdatne k tomu dopomohli historické články Vladimíra Križa. Oživilo spomienky pamätníkov a vytvorilo spontánnu reťaz nových a nových písomných reakcií od ľudí, žijúcich dlhé decéniá mimo Jánošíkovho kraja. No a potom prišli na rad osobné stretnutia. Mal som z nich úprimnú radosť, pretože každé jedno takéto stretnutie bolo pre mňa vzrušujúcim zážitkom. Rezultátom tých čarovných okamihov bolo získanie nových vedomostí, silné inšpiračné impulzy a podmanivá srdečná atmosféra (nehovoriac už o nadobudnutých trvalých priateľstvách a cenných kontaktoch). Niečo také musíte jednoducho prežiť na vlastnej koži, aby mohol dnešný čitateľ komplexnejšie vnímať význam použitých slov. Veď ľudia, o ktorých píšem, zažili – ako únikom tvrdili

– najkrajšie roky života v Terchovej, participovali na charaktere dobového miestneho koloritu a prostredia, ktorého prejavy sú už dávno nenávratne fuč. Zreteľne som z rozprávania vycítil, čo pre nich znamená táto obec, jej ľudia, fascinujúca príroda, ľudová kultúra, terchovská muzika... Išlo vskutku o magické stretnutia, ktoré mi štedrým priehrštím otvárali nové horizonty vnímania sveta. Preto budem vždy hrdý na fakt, že sa nám podarilo celistvo zdokonaľovať zašlé terchovské časy – „obrazy starého sveta“ – aj s ich výraznými protagonistami. Kto neverí, vrelo mu odporúčam listovanie v starších ročníkoch novín.

Patrí sa aj poďakovať

Vtedy pred 30 rokmi bol odštartovaný proces, ktorým sa miestny kultúrno-spoločenský život prehupol do kvalitatívne inej koncepcnej, organizačnej a systémovej roviny. Prakticky všetky relevantné iniciatívy mali bezprostrednú spojitost s novinami. Okolo nich sa prirodzenými ľudskými a tvorivými väzbami zoskupili naďšenci rozdielnych vekových garnitúr, avšak so spoločným cieľom urobiť maximum pre to, aby boli v obci vytvorené žičlivejšie podmienky na dôstojné prežitie života.

Aj z tohto zorného uhla si ako zakladateľ a prvý šéfredaktor novín Terchová (a doterajší výkonný redaktor) dovoľujem úprimne poďakovať pri príležitosti ich ťažko uveriteľného 30. výročia vzniku všetkým kolegom, priateľom a spolupracovníkom, ktorí nezištne pomáhali a pomáhajú rozvíjať naše spoločné dielo. Myslím tým na vydavateľa, funkčnú a kreatívnu redakčnú radu, osvedčených prispievateľov, pracovníkov kultúrneho strediska i obecného úradu, veľkorysých mecénov a, samozrejme, našich verných čitateľov a sympatizantov. Zároveň ma naplňa radosťou poznanie, že v Jánošíkovom žijú mladí ľudia posúvajúci naše úsilie do najmodernejších informačno-technologických sfér. Vnímam to ako jasný dôkaz, že sa tvorivo a progresívne zároveň prepájajú generačné línie, ktorým leží na srdci ďalší osud žurnalistiky v Terchovej.

Peter CABADAJ

KRESBA – Milan Opalka Noviny Terchová, 1990

Poznámka: V letnom čísle novín upriamime pozornosť na tridsiate výročie vzniku Cyrilometodských dní v Terchovej.

Knižka, ktorá by vás mohla zaujať ÚTULNE A CHATY. MALÁ FATRA

Turistické objekty postavené do roku 1949

Bratislava: DAJAMA, 2019. 131 s.

Chata pod Sokolím FOTOARCHÍV - František Mucha

Človek si azda od nepamäti kladie otázku o svojom rodokmeni, o rodokmeni širšieho spoločenstva, hľadajúc vo svojom i v jeho príbehu univerzálny ľudský príbeh. V takýchto úvahách zohráva nezastupiteľnú rolu aj osudový vzťah človeka ku krajine, vrchom končiarom, holiám, dolinám... Možno tiež preto sa kedysi ľudia rozhodli bližšie objavovať a spoznávať majestátny nespútaného prírodného sveta. Akoby citlivejšie a presnejšie chceli cítiť pod svojimi chodidlami mágiu krajiny, akoby sa im na obuvi predierala podrážka; možno to je z poznania, že na koniec každý prichádza bosý. Pokolenia prichádzajú i odchádzajú, prírodné krásy trvajú. A dokiaľ trvá príroda, trvá i ľudský príbeh. Je to jeden príbeh. Preto je ľudské pýtať sa seba i vecí dookola: kto si a odkiaľ prichádzaš? Kto sa bojí tejto otázky, nie je čistý. Niet archaických tém. Nech berieš do dlane čokoľvek, máš iba dve možnosti: alebo na to vidíš, alebo nevidíš. Všetky ostatné prívlastky zahŕňajú podstatu.

Takéto pocity vo mne vibrovali po prečítaní publikácie autorského kvarteta **Andrej Bendík**, **Lubomír Bernát**, **Miroslav Herchl** a **Ladislav Khandl** o malofatranských turistických útulniach a chatách, ktoré boli postavené do roku 1949. Výpravná kniha, pozoruhodná z viacerých aspektov, vznikala niekoľko rokov. Tvorcovia oslovili široké spektrum zainteresovaných osôb zo Slovenska i Čiech. Mnohí prispeli spomienkami, zápiskami, rozličnými reprodukciami a najmä unikátnymi historickými fotografiami.

Krajina šťastia

Do začiatku 19. storočia sa v horských oblastiach Malej Fatry vyskytovali poväčšine len pastieri, drevorubači, pytliači, bylinkári, k Veľkému Rozsutcu smerovali kroky hľadačov bájných jánošíkovských pokladov. Prvá polovica 19. storočia však predstavuje zlom, lebo do tejto oblasti začínajú prichádzať ľudia, pre ktorých sa objavovanie prírodných krás stalo neodmysliteľnou súčasťou životného štýlu. Z tých čias pochádza aj sugestívny článok, uverejnený v roku 1835 na stránkach almanachu Zora. Autorom textu s názvom *Krajina šťastia* (publikovanom v bernolákovskej slovenčine) je žilinský rodák, spisovateľ, publicista, profesor na právnickej fakulte a neskôr advokát v Budapešti Anton Ottmayer.

Nádherne prírodné scenérie Turca taktiež vytvárali optimálne podmienky na rozvoj turistiky. Korene tejto činnosti siahajú do éry slovenského národného obrodovania, keď spolky vo vtedajšom Turčianskom Svätom Martine organizovali poldňové výlety na Stráňe, Osikovú, Bôrovú a inde. Od roku 1862 – v dátume 6. alebo 7. júna – sa martinská verejnosť pravidelne stretávala na Stránach pri oslavách na pamiatku Memorandového zhromaždenia.

Prelomové udalosti

Kľúčovým faktorom pri postupnom zriaďovaní útulní a chát (aj) v horách Malej Fatry bol vzrastajúci záujem ľudí o turistiku a lyžovanie. Z historického hľadiska nesmieme obísť vybudovanie Košicko-bohumínskej železnice (1871) i Šalgotariánsko-vrutockej železničnej trate (1873). Spomínaný fakt logicky vyústil vo svojich dôsledkoch i do všestrannej činnosti organizovaných turistických spolkov, ktorým vlakové spojenie umožňovalo bezproblémové navštevovanie vzdialenejších lokalít.

Najstarším objektom svojho druhu postaveným na teritóriu Malej Fatry bola Majláthova útulňa, ktorú odovzdali do užívania v roku 1895. Zrubová chatka pozostávala z dvoch malých izieb, v každej boli štyri posteľe. Útulňa sa nachádzala na severnom svahu Veľkého Kriváňa v nadmorskej výške 1 250 metrov – v časti Majláthove polianky pod Červenou hlinou.

Fundamentálny prelom vo všetkých sférach dobového života znamenalo konštituovanie prvého spoločného štátu Čechov a Slovákov (28. 10. 1918), ktoré viedlo aj k ďalekosiahlym zmenám v organizovanej turistike na Slovensku. Postupne začali vznikáť rôzne kluby a spolky, v oblastiach Krivánskej Fatry a Lúčanskej Fatry sa stavali nové objekty. V recenzovanej knihe je venovaná bližšia pozornosť existencii nasledujúcich útulní a chát: Útulňa Andreja Halašu, Révaiova útulňa, Bošániho útulňa, Lamošova útulňa, Chata pod Chlebom, Chata pod Rozsutcom, Bagarova chata, Útulňa pod Fatranským Kriváňom – na Meškálke, Flochova

chata, Chata na Martinských holiach, Longrif búda, Chata mieru, Chata pod Suchým – na Plešeli, Dvořáčkova útulňa, Chata na Klačianskej Magure, Útulňa pod Reváňom.

Okrem známych chát a útulní v oblasti Krivánskej Fatry využívali miestni turisti, lyžiari a ich hostia rôzne súkromne postavené objekty. Tieto mali často skromnú rozlohu aj vybavenie a slúžili skôr na núdzové ubytovanie počas celoročných výletov. Autori publikácie ich predstavujú v kapitole Ďalšie chaty v Krivánskej Fatre. Najvychytenejšími zariadeniami boli Vendovka, Dolejšího chata, Révaiova chata na Mojskom grúni, Pongrácka a Chata nad Šútovom (Romanna). Popri privátnych objektoch alebo chatách v správe turistických spolkov boli záujemcom k dispozícii aj nocľahárne vo Vrútkach a Martine (viac v kapitole Ubytovne v Turci).

Doplnenie chýbajúcich faktov

Uvedené informácie o súkromných zariadeniach rozšírime o fakty, ktoré v knihe nefigurujú, nakoľko nimi autori nedisponovali. Potrebám cestovného ruchu a zvýšeného záujmu o turistiku, horolezectvo a lyžovanie sa v druhej polovici 30. rokov začali prispôbovať i niektorí obyvatelia Terchovej. Krčmár Michal Hanuliak postavil v časti Vyšné Kamence ubytovňu a stanicu Klubu slovenských turistov, v centre obce prevádzkoval Ondrej Cingel ubytovací hostinec Pod Kriváňom, kde podávali celodennú stravu. Pri zariadení bola nainštalovaná tabuľa s užitočnými informáciami o dedine a jej okolí. Obchodník Štefan Križo vydával vo vlastnej réžii pohľadnice Terchovej a Vrátnej, oproti obecnému úradu sa nachádzala veľká prehľadná orientačná mapa.

Ťažiskovú líniu textovej časti knihy predstavuje ozrejmienie pozadia vzniku a budovanie jednotlivých malofatranských útulní a chát, nevynímajúc zaujímavé informácie o všakovakých problémoch, peripetiách, nepredvídateľných okolnostiach, vynaložených financiách, personálnych, vlastníckych, respektíve majetkovo-právnych vzťahoch, lôžkových kapacitách, návštevnosti, cenových reláciách poskytovaných služieb, vypálení väčšiny objektov na sklonku druhej svetovej vojny... Pozornosť je, samozrejme, venovaná aj zakladaniu a činnosti turistických klubov, rôznym športovým, spoločenským, duchovným a iným akciám. Čitateľovi pred očami defiluje plejáda zväčša neznámych alebo v prúde času zabudnutých mien, ktoré pisali interesantné kapitoly skúmanej látky.

Zhutnený informatívny charakter textu umocňujú rôzne dobové udalosti, zaujímavosti, kuriozity, nechýbajú ani náznaky silných ľudských príbehov, korešpondujúcich s danou témou. Napríklad s Bagarovou chatou je spojený tragický príbeh z čias SNP, ktorého hlavnými aktérmi boli medik Evžen Karvaš a študent ekonomie Vladimír Blahovec. Obaja nerozluční kamaráti položili svoje životy vo vrútockom chotári v nerovnom boji proti fašistickej presile. Traduje sa, že údajne večer pred osudným bojom prijali statoční mládenci v Bagarovej chate sľub, že sa nepustia, nech príde k čomukoľvek. Napokon obaja zomreli tesne po sebe a pri sebe – akoby v symbolickom objatí. Preto môžeme na ich spoločnom pomníku vo Vrútkach čítať pôsobivé slova: Verní v živote – nerozluční v smrti.

Karol Skřípský

Andrej Bendík v Predhovore na strane 6 spomína v súvislosti so Štefanovou „drevený penzión Karola Skřípského, ktorý bol

postavený v roku 1934, mal 25 postelí a roku 1937 ho majiteľ rozšíril o trakt s pätnástimi lôžkami“. Viac údajov o tomto mimoriadne obľúbenom turistickom zariadení, jeho majiteľovi a prevádzkovateľovi už v knihe nenájdeme. Keďže som sa v minulosti zaoberal osobnosťou renomovaného filmového režiséra, scenáristu a fotografa Karola Skřípského (15. 7. 1908–10. 3. 1993), môžem spresniť a doplniť citované slová o niekoľko informácií. Ako brniarsky vysokoškolač a v tom čase už známy horolezec Skřípský neodolal vábeniu malofatranských hôr, zanechal štúdio a v roku 1933 sa usadil v Terchovej – osade Štefanová, kde na jej okraji postavil chýrny Horský hotel (tak nazval vyššie spomenutý „drevený penzión“). Mimochodom, ako vôbec prvý zliezol povestnú vežu Dbenka v „skalnom meste“ pod Veľkým Rozsutcom. Štýlový objekt, ku ktorému v roku 1937 počas rozširovania lôžkovej kapacity pribudol aj malý bazén, predstavoval na tie časy nezvyčajný komfort. Spomenúť treba i fakt, že práve Skřípský presvedčil slávneho českého režiséra Martina Friča a riaditeľa produkcie Karla Hašlera, aby druhého filmového Jánošíka nakrúcali vo Vrátnej (pôvodne ho chceli realizovať v Slovenskom raji). Dôverný znalec horského

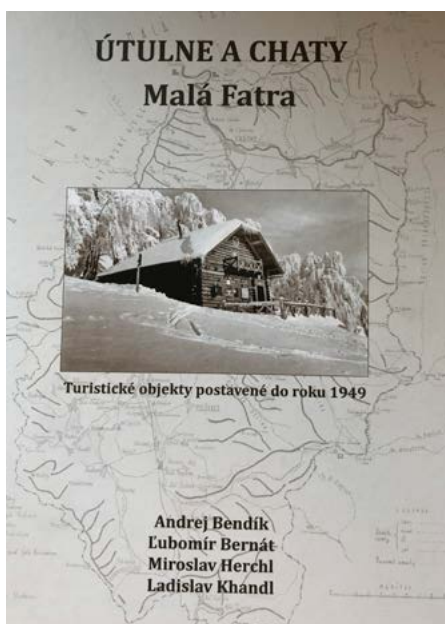
prostredia a uznávaný fotograf Skřípský fundovane argumentoval tým, že Vrátna a okolie disponujú najpôsobivejšími autentickými exteriéromi. Film Jánošík (1936) s nezabudnuteľným Paľom Bielikom v titulnej role – aj vďaka magickej prírodnej scenérii a atmosfére – zožal mimoriadny divácky úspech a bol obrovskou medzinárodnou reklamou Terchovej a Malej Fatry. Platilo to i v prípade Horského hotela, kde bol ubytovaný filmový štáb a neskôr tiež mnohí spisovatelia, výtvarníci, športovci, členovia vedeckých expedícií...

Svoje zariadenie v Štefanovej prevádzkoval Skřípský necelých sedem rokov. Za Slovenského štátu ho z rasových dôvodov prenasledovali, útočisko našiel v horách Malej a Veľkej Fatry, bol aktívnym účastníkom SNP. Horský hotel viedol do roku 1944 Milan Šaradin. Počas vojnových udalostí bol obľúbený turistický objekt – rovnako ako viaceré iné chaty a útulne v Malej Fatre – vypálený. Rodák z Brna, celoživotný

milovník a oduševnený propagátor hôr K. Skřípský, už po oslobodení v Štefanovej nepôsobil. Naplno sa venoval realizácii dokumentárnych titulov (reflektujúcich najmä slovenské, európske aj svetové prírodné témy), pričom v dejinách československej kultúry a umenia figuruje ako jeden z priekopníkov línie autorského filmu. Bohaté dielo mu prinieslo niekoľko prestížnych domácich i medzinárodných ocenení. Karol Skřípský žil od roku 1968 v exile, kde napokon vo Švajčiarsku (Urdorf) aj zomrel.

Jožo Weider

Hoci rozsahom nevelký, ale kvalitne spracovanú obsahovú stránku knihy sprítomňuje, dopĺňa, rozširuje a umocňuje bohatá a nesmierne vzácna vizuálna dokumentácia. Pozostáva z úctyhodných takmer 300 dobových obrazových jednotiek a tvoria ju čiernobiele i farebné fotografie, pohľadnice, tablá, kresby, karikatúry, grafické návrhy chát, reprodukcie máp, stavebných plánov a vizualizácií, znakov turistických a lyžiarskych klubov, artefaktov, rozličných druhov propagačných materiálov, reklám, suvenírov, kovových prívieskov, pozvánok, oznamov, pamätných listov, hlavičkových papierov, pečiatok, zápisníc, textov z návštevných kníh, rukopisov, archívnych dokumentov a iných memorabiílií. Z logických dôvodov nebolo možné uviesť presný popis každej historickej fotografie – najmä snímok s väčším počtom ľudí. Čitateľ

RECENZIA

sa takto napríklad na strane 40 (fotografia hore) nedozvie, že muž hrajúci na harmonike je legendárny organizátor spoločenského diania v Jánošíkovom kraji, športovec, fotograf, publicista a muzikant Jozef (Jožo) Weider, ktorý v rokoch 1932 a 1933 postavil svoju privátnu Chatu pod Rozsutcom. Ako je faktograficky správne uvedené na strane 50, Weider z obáv o vlastný život (mal židovský pôvod) odišiel hneď po rozpade Československa (1939) do exilu, kde urobil fascinujúcu kariéru. Blízko Toronto (Blue Mountain v Collingwoode) vybudoval renomované lyžiarske stredisko s množstvom vlekov, ktoré patrilo medzi najväčšie a najmodernejšie v Kanade i celom zámorí. V roku 1983 Weidera zaradili do Siene slávy Kanadského múzea lyžovania, pomenovali po ňom veľký lyžiarsky klub a na pamiatku niekdajšieho majiteľa Chaty pod Rozsutcom sa dlhodobo organizujú populárne lyžiarske preteky.

Medzi riadkami

Tvorcovia knihy v Poďakovaní, ktoré nasleduje v závere po zozname literatúry a prameňov, vyjadrili nádej, že „táto publikácia osloví tých, ktorí majú vo svojich archívoch ďalšie výnimočné fotografie a informácie o histórii útulní a chát z okolia Turčianskej záhradky, o ktoré sa budú v budúcnosti ochotní podeliť s priaznivcami a milovníkmi života v horách“. Pevne

verím, že k tomu príde a záujemcovia budú mať raz k dispozícii doplnené (aj o menný register), rozšírené a upravené vydanie atraktívneho titulu značnej historickej hodnoty. Mňa už kniha oslovila a rád poskytnem svoj osobný archív, poznatky, kontakty a odporúčania.

Vrchy sú ako vzťahy, ktorých sa v živote dotkneme. Každý nás ovplyvní, niečo v nás prebudí, vyprovokuje, niečo pochová, niečo nám vezme, niečo dá, dlho v nás doznieva a ak je výnimočný, formuje z nás lepšieho človeka. To všetko sa môže stať – aj vďaka turistike. Zásluhou prírody žijeme farebnejšie a plnšie životy. Spoznávanie hôr, vrchov či dolín nám umožňuje fantastické veci, uletieť a odstrihnúť sa od každodennej reality a stereotypov, zažívať nevídané a počuť neslýchané. A v časoch, keď kulminuje trend super zdravého životného štýlu, je turistika tou najdokonalejšou fit potravou pre naše telo i dušu. Aj takýto odkaz som si našiel kdesi medzi riadkami v knihe o turistických objektoch postavených v Malej Fatre do roku 1949.

Peter CABADAJ

Poznámka: Uverejnenú recenziu autor napísal do zborníka Slovenského národného múzea v Martine Kmetianum. Medzitulky doplnila redakcia našich novín.

Chata pod Chlebom

Prišlo na našu adresu

Dňa 11. februára 2020 odvysielalo Rádio Slovensko v rámci talkšou Host' Andrey Poláčkovej rozhovor s filmovou režisérkou a spisovateľkou Marianou Čengel Solčanskou. Na program okamžite reagovala poslucháčka SYLVIA MALIARIKOVÁ z Prievidze.

List adresovaný priamo A. Poláčkovej (na vedomie poslaný i našim novinám) uverejňujeme tak, ako ho autorka napísala, čiže bez akýchkoľvek redakčných zásahov.

Pani Poláčková,

Vaša talkshow s hosťom má veľmi dobrý ohlas a doteraz ste mali hostí, ktorí môžu byť pre poslucháčov inšpiráciou – svojím životom, tým, čo dosiahli, hodnotami, ktoré uznávajú. Toto však absolútne nemožno konštatovať pri M. Čengel Solčanskej, ktorá bola Vaším hosťom dnes. Nevie, ako sa dostala do Vášho hľadáča, kto a pre aké hodnoty Vám ju odporučil. Dlhšiu dobu som rozhorčená tým (tak, ako mnoho, mnoho iných čitateľov a divákov), čo produkuje Čengel Solčanská.

Teraz vyjadrím svoj osobný názor. Ona sa zameriava nielen na negatívne spoločenské javy, ale svojím pričinením tie negatíva ešte zveličuje, kombinuje tak, že jej vychádzajú z toho obľudné obrazy. Historickým postavám nasadzuje psie hlavy... s cieľom, aby tu bola ŠPINA.

Len stručne k jej knihe Generál. Mám doma asi 10 kníh o M. R. Štefánikovi (aj ako členka Spoločnosti M.R.Š.), odborné diela historikov ako Ferenčuhová, Čaplovič, Vrábel, Fuska...; teda diela vydané po roku 1989, a tiež staršie publikácie, ktoré som dostala. Bola som na x odborných prednáškach o živote a diele M. R. Š., teda jeho obraz mám vykryštalizovaný. Ale ak niekto ako prvé dielo o Štefánikovi dostane do rúk knihu Čengel Solčanskej, tak nebude motivovaný, aby sa tým človekom ďalej zaoberal, inšpiroval, obdivoval. Škoda veľká!

Ku knihe Jánošík – anotácia: „šokujúco brutálny príbeh zločincina Juraja Jánošíka, odohrávajúci sa v posledných desaťročiach stavovských povstaní na území Uhorska, je úplne zbaavený romantizujúceho pátosu a ukazuje jeho osobnú tragédiu na pozadí krvavých udalostí konca 17. a začiatku 18. storočia.“

Túto knihu som nečítala, ale už z dnešného rozhovoru o nej je jasné, že autorka zase použila čierne a ešte černejšie tóny a vyburila sa na našej slovenskej legende. V prvom rade je tam ahistorický moment. V histórii celej Európy sa rozlišujú lúpežníci – banditi, rebeli a zbojníci podľa motivácie k lúpežným prepadom a ich formám. Je iné, keď to boli naozaj brutálni lúpežníci, a iné, keď to boli vyhľadovaní ubiedení roľníci, ktorí z vrcholnej biedy niečo rabovali. Samostatnou kategóriou boli vojaci (často po vojnách alebo bitkách naozaj zdivočení).

Pri Jurajovi Jánošíkovi hrá mimoriadnu úlohu pomer medzi jeho vinou a následným krutým mučením a strašnou smrťou obesením za rebro na výstrahu ostatným. Jeho mladý vek, brutálna smrť a úplná bezmocnosť poddaných – toto navždy ostane v legendách a tradíciách Slovákov. Z historických skúseností je jasné, že keby Jánošíka potrestali napríklad palicovaním a vyhnali do armády, alebo keby bol naozaj napáchal hrôzostrašné činy a trest by si zaslúžil, nikdy by neostala v historickej pamäti ľudu taká ťažká rana. Tá rana tu je a bola/je reálna.

A to, že autorka zbavila v knihe Jánošíka romantizujúceho pátosu??? Jánošíka začali ľudia vedome legendizovať a opriadať zaslúženým pátosom, pretože sa stal SYMBOLOM. Symbolom túžby po slobode, po spravodlivosti. Keď boli ľudia úplne bez nádeje, keď boli v postavení porobených nevoľníkov a poddaných, stále potrebovali hrdinu, na ktorého sa upínali, o ktorom mohli snívať. Jánošík prežil všetky režimy, a ako symbolická i historická postava sa dožil aj úžasných umeleckých stvárnení. Bolo by dobré, keby si Čengel Solčanská pri písaní jej chmúrnych, Slovákov zdeptávajúcich diel prečítala aspoň niečo od slovenských historikov, a v prípade Jánošíka napríklad to, čo o ňom napísal a povedal Peter Cabada z Terchovej, knihu Juraj Jánošík od autorov Miloš Jesenský, Jakub Bielik, Martin Turóci, Karol Dzurik atd.

Aspoň k jednému ma Váš dnešný hosť inšpiroval – idem si znovu prečítať niektoré básne P.O. Hviezdoslava a hlavne jeho báseň NEHAŇTE ľud môj! V histórii nie som za prekrúcanie faktov, ani za kamufláže a romantické účelové idealizovanie. Maximálne si cením všetky historické fakty (podložené) a som citlivá na nesprávne a tendenčné interpretácie týchto faktov.

Dobre sa majte, v zdraví ostávajúte!

Vaša poslucháčka z Prievidze

Lea Mrázová: Jánošíkova družina (tkaný gobelín, 280 x 246 cm, okolo roku 1955; v súkromnej zbierke)

Peter Jaroš osemdesiatročný

Všestranný spisovateľ, bravúrny rozprávač, prozaik, filmový a televízny scenárista, autor rozhlasových hier a pásiem Peter Jaroš (nar. 22. 1. 1940 v Hybiach) patrí nesporne medzi výrazné osobnosti modernej slovenskej literatúry, kultúry a umenia. Ako rodený Lipták má blízko aj k jánošíkovej tematike, pričom dlhodobo udržiaval kamarátske vzťahy s niekoľkými Terčovcami.

Peter Jaroš bol rokoch 1972–1990 scenáristom a dramaturgom Slovenskej filmovej tvorby na bratislavskej Kolibe. Spolupracoval s význačnými režisérskymi osobnosťami (Juraj Jakubisko, Martin Ťapák, Štefan Uher, Martin Hollý), dramaturgicky participoval na viacerých známych celovečerných tituloch, ktoré mu priniesli prestížne ocenenia.

Najväčšmi do širokého kultúrno-spoločenského povedomia prenikol scenármi k nezabudnuteľným hitom strieborného plátna i televíznych obrazoviek Pacho, hybský zbojník (rok výroby 1975) a Tisícročná včela (1983). Bližšie sa zameriame na prvý spomenutý film, ktorého názov je identický s názvom Jarošovej poviedky zo zbierky Krvaviny, knižne vydané v roku 1970.

Pacho, hybský zbojník

Sedemdesiate roky istotne nepredstavujú z pohľadu umeleckej kvality výkladnú skriňu dejín slovenskej kinematografie. Napriek tejto konštatácii bolo aj vtedy zrealizovaných niekoľko filmových snímok s veľkým diváckym ohlasom. Doslova trhákom sa

v domácich podmienkach stal Pacho, hybský zbojník, ktorý mal distribučnú premiéru 2. júla 1976. Salvy nespútaného diváckeho rehotu otriasali základmi kinosál, mnohé repliky razom zľudoveli a komédia s invenčnými dejovými zvratmi lámala dovtedajšie rekordy v návštevnosti. Zásluhou často vysielaných televíznych príz film poznajú i súčasné generácie.

Hádam ani netreba konštatovať, že jánošíkovská, respektíve zbojnícka látka, ako i tematika folklórnych motívov majú v kontexte našej národnej kultúry a umenia nezastupiteľné miesto a význam. Trvalo však dlhší čas, kým slovenský film našiel guráž komediálno-parodickou formou odľahčiť jánošíkovskú legendu ako symbol boja pri sociálnej nespravodlivosti, krivdách a ľudskom ponížení. Zhodou viacerých faktorov k tomu prišlo počas normalizačnej éry. Socialistická „folklorizácia umenia“ ako súčasť procesu všeobecného zľudovenia domácej kultúry, vedno s istou dávkou vulgarizácie – a takisto silným erotickým nábojom! – triedneho konfliktu našli v tejto svojráznej komédii vskutku jedinečný archetypálny výraz.

Spomienka režiséra Ťapáka

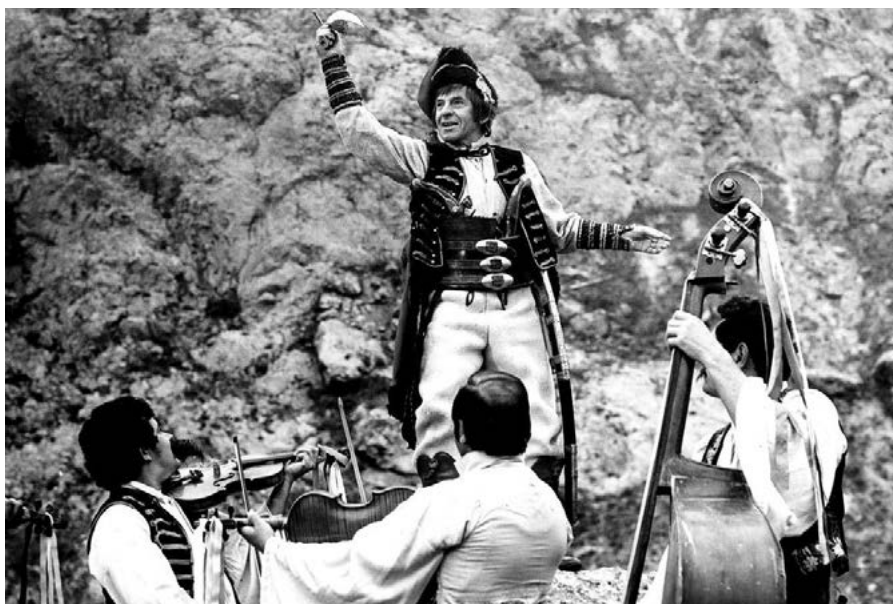
„Poznal som sa veľmi dobre s Petrom Jarošom,“ spomínal po rokoch režisér Martin Ťapák. „Vždy, keď sme sa stretli, dal mi zopár svojich poviedok. Medzi nimi som raz natrafil na jednu, ktorá sa volala Pacho, hybský zbojník. Názov ma zaujal a takmer okamžite inšpiroval k myšlienke nakrútiť o zbojníkovi z Hýb film, voľne odkazujúci na jánošíkovskú tradíciu. Vedel som, že téma o slovenskom zbojníkovi sa v každom prípade užíva. Vždy to bol a bude sugestívny materiál vhodný na filmové spracovanie. Vedel som ale, že tentoraz si látka žiada úplne iný pohľad. Chcel som čo najlepšie využiť zážitky, ktoré som získal ako malý chlapec a dorastajúci študent z dediny Liesek, kde sa o Jánošíkovi často rozprávalo, a dostať ich

do zamýšľanej komediálnej polohy. Okrem dejiska, ktorým sa mala stať dedina Hybe, miesto, odkiaľ pochádzal nielen Peter Jaroš, ale i môj kamarát Ivan Rajniak a kúsok odtiaľ i Slavo Záhradník, a ktoré som ja poznal z predchádzajúcich nakrúcaní, som mal na začiatku jasno ešte v jednom: v obsadení hlavnej postavy. Od prvého momentu som bol presvedčený, že Pacha nemôže hrať nikto iný ako Jožo Kroner.”

Hoci Peter Jaroš súhlasil s použitím názvu svojej poviedky, trvalo mu dlhšie, kým sa celkovo stotožnil s Ťapákovou predstavou o filmovom Pachovi. Režisér ho nakoniec presvedčil o svojom koncepte, a tak začal pracovať na scenári. Vonku však zúrila prvá polovica sedemdesiatych rokov a travesia Jánošíka ako rizikový titul musela v prostredí znormalizovanej Koliby istý časový úsek čakať na schválenie námetu do záväzného dramaturgického plánu.

Ohromná masová popularita

Snímka síce evidentne zohľadňuje obraznosť jánošíkovskej tradície, no v niektorých kľúčových chvíľach sa rizikovej konfrontácii so zbojníckou legendou radšej oblúkom vyhne. Kánonickú sekvenciu spod šibenice – zrejme priveľmi tabuizovanú pre svoju kristologickú asociáciu – preto v Pachovi nahradil invenčný motív hlavy vytrčajúcej zo zeme, ktorej mocný hlas sa na konci diela nesie ozvenou slovenských hôr.

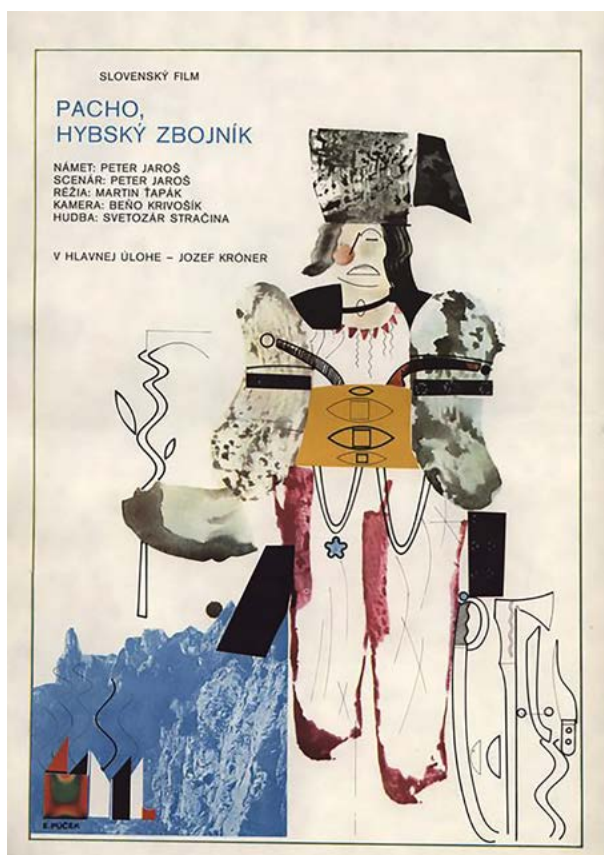
Ešte i dnes môžeme špekulovať, čo spôsobilo ohromnú masovú popularitu tejto legendárnej filmovej komédie. Azda pakuje zhoda, že ide o harmonickú kombináciu skvelej Jarošovej literárnej predlohy a scenára s Ťapákovou divácky ústretovou ľudovo-muzikálovou réžiou, charizmou hlavného hereckého protagonistu Jozefa Kronera, nezameniteľnou hudbou Svetozára Stračinu a disidentským vkladom autorov bravúrne vypointovaných dialógov Milana Lasicu a Júliusa Satinského (žiaľ, ich mená na základe príkazu vedúceho ideologického oddelenia ÚV KSS Ludovíta Pezlára nemohli figurovať v titulkoch). Historickým faktom ale navždy zostane, že Pacha v slovenských kinách videlo 843 300 divákov, pričom v období rokov 1970–1982 išlo o náš komerčne najúspešnejší film. Za uvedený časový interval prekonal i sledovanosť „tatranského diptychu“ režiséra Martina Hollého Medená veža a Orlie pierko. Keby však Pacha premietali aj v Čechách, divákov mohlo byť ešte viac. Premiéra v pražskej Lucerne sa stretla s veľkým záujmom i ohlasom. Vzápätí už ale film z nepochopiteľných dôvodov do českej distribučnej siete nezaradili...

Fascinujúce rozprávačské majstrovstvo

Často na rozličných fórach odznelo, že Peter Jaroš sa v prípade väčšiny čitateľstva takmer automaticky spája s Pachom, hybským zbojníkom alebo Tisícročnou včelou – aj to najmä zásluhou kvalitných filmových adaptácií jeho literárnych predlôh. Ide ale o povrchne lacnú konštatáciu, pretože celú spisovateľovu tvorbu charakterizuje v prvom rade fascinujúce širokospektrálne naračné majstrovstvo. Okrem prirodzeného talentu pútavo vyrozprávať dejové línie takisto premyslene využíva formálne možnosti, ktoré ponúka moderná a postmoderná literatúra.

Maestrovi Petrovi Jarošovi k jeho osemdesiatinám síce s oneskorením, ale o to srdečnejšie vinšujeme pevné zdravie, veľa životnej energie a hojnosť tvorivých nápadov. Ad multos annos, milý jubilant a priateľ!

Peter CABADAJ
FOTO – TASR

František Garel

Od konca roku 2005 uverejňujeme na stránkach obecných novín stručné medailóny výrazných postáv Terchovej. Pri ich publikovaní uplatňujeme princíp časového hľadiska – od 17. storočia dodnes. Sedemdesiatou deviatou osobnosťou v rámci nášho dlhodobého seriálu je František Garel.

FOLKLORISTA, MUZIKANT, ŠPORTOVEC

(19. január 1943 Terchová –
28. september 2018 Žilina)

Na sklonku tridsiatych a v prvej polovici štyridsiatych rokov 20. storočia uzrela v Terchovej svetlo sveta silná generácia všestranne nadaných folkloristov (muzikanti, speváci, tanečníci, rezbári, učitelia, filmári, kultúrni aktivisti), ktorá významne formovala spoločenský život v Jánošíkovom kraji, respektíve v jeho blízkom i vzdialenejšom okolí. Patrili do nej Darina Kohútová-Hanuliaková, Miroslav Vallo, František Gažo, Ladislav Cingel, Ladislav (Vlado) Mihalčatín, Viliam, Tomáš a František Meškovci, Ján a Róbert Mihovci, Alojz Cabada, Vladimír Maruna, Adam Vallo, Miroslav Staňo, Vladimír Ondruš... Viacerí z nich sa vďaka talentu, usilovnosti a poctivej robote presadili dokonca i v celoštátnom meradle! Neodmysliteľnou súčasťou tejto jedinečnej generácie vlny bol aj František Garel.

Otec bol krčmárom v Riečnici, matka pochádzala z Terchovej. Spolu mali 6 detí, on sa narodil ako predposledný. Mama zomrela, keď mal iba dva roky. Po jej smrti sa otec druhý raz oženil a z tohto manželstva boli dve dievčatá. Ferka ako štvorročného začal vychovávať deda na bačovisku u Hodoňov, kde spoločne prežili nádherné chvíle v lone magickej prírodnej scenérie. Malý chlapec na pozadí koloritu striedania ročných období plnými dúškami vstrebával autentické prejavy zvykoslovnia a ľudovej tradície, ktoré boli vtedy ešte integrálnou súčasťou života ľudí v horských prostrediach. Starostlivosť o výchovu vnímavej polosiroty prevzal neskôr strýko Jozef z osady Cabadajovia. Neďaleko žila chýrna terchovská muzika Kvočkovci, ktorá mala na Františka Garela osudový vplyv. Stal sa z neho vášnivý muzikant a doživotný milovník a propagátor folklóru.

Ako 15-ročný odišiel do Žiliny privoňať kuchárskemu remeslu. Potom robil v Karvinských baniach a vo voľných chvíľach intenzívne športoval. Najväčšiu pozornosť v rámci tréningov venoval lyžovaniu, ku ktorému inklinoval už v časoch terchovského detstva. Športovú kariéru po návrate do Žiliny systematicky nerozvíjal, uprednostnil muzikantskú a folklórnu činnosť. Zamestnaný bol postupne v Žilinských pekárňach, Slovsporte, Technických službách v Žiline, do dôchodku šiel ako vodič autobusovej dopravy.

Univerzálny folklorista, hudobník, spevák, výtvarník a fotograf František Mucha uvádza, že „v druhej polovici 70. rokov minulého storočia sa vo folklórnom súbore Rozsutec pri formovaní novej terchovskej muziky objavil aj Fero Garel. Vedel všetko, čo sa od terchovského muzikanta očakáva, aby účinkoval v súbore.

Bol sólistom na heligónke – veľmi pekne na nej hral a pritom spieval svoje melódie zo Struhárne. Ovládal tiež hru na husle a patril k aktívnym tvorcom dobrej nálady všade tam, kde účinkovala terchovská muzika. Dlhodobo pomáhal súboru aj pri riešení dopravy; vždy ochotne a spoľahlivo porozvážal jeho členov do svojich domovov, tak zo Slovenska, ako i zo zahraničných ciest. Pri našich neskorších nie častých stretnutiach sme spomínali a hodnotili, čo všetko ľudová hudba, spev a tanec pre človeka znamenajú... Fero Garel patrí do veľkej rodiny terchovských muzikantov a pokračovateľov našej jedinečnej ľudovej kultúry.“

Spomenutý súbor Rozsutec z Žiliny viedol od roku 1975 iný terchovský rodák, folklorista, muzikant a manažér František Gažo (pochádzal zo struhárňanskej osady Gažovia, v tesnej blízkosti ktorej F. Garel vyrastal). Oprávnené možno konštatovať, že za jeho éry bol Rozsutec jeden z najlepšie vybavených a zabezpečených slovenských folklórnych kolektívov. Vrodené manažérske dispozície uplatnil Gažo aj pri organizovaní početných zájazdových vystúpení – či už vo vtedajšom Československu, alebo v zahraničí (Bulharsko, Dánsko, Juhoslávia, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Švajčiarsko, krajiny Beneluxu). Rozsutec, ktorého bol František Garel pevnou súčasťou, významne prispel k rozvoju a špičkovej domácej i medzinárodnej propagácii folklóru Jánošíkovho kraja – osobitne terchovskej muziky.

Švagar Milan Mazúr, dlhoročný riaditeľ Považskej galérie umenia v Žiline, napísal, že „Fero Garel miloval svoju chalupu v osade Novosadovia, kde trávil s manželkou Mariškou najkrajšie chvíle. Nikdy nedal dopustiť na rodnú Terchovú, jej folklór, tradície, zvykoslovie.“ Podľa blízkeho kamaráta a kolegu zo súboru Rozsutec Jána Miha bol „Fero Garel jeden z tých, čo šírili dobré muzikantské meno Terchovej. Určite sa aj on zaslúžil o to, že terchovská muzika bola zapísaná do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO. Som rád, že som bol medzi tými, ktorí ho s muzikou odprevadili na posledne ceste.“

František Garel je pochovaný na starom cintoríne v Žiline.

Literatúra: Terchová, roč. 29, 2018, č. 5–6, s. 27 (nekrológy Františka Muchu, Milana Mazúra, Jána Miha a Tibora Mahúta).

Peter CABADAJ

FOTOARCHÍV – rodina Garelovcov

Zomrela Dana Zátopková

V úctyhodnom veku 97 rokov zomrela 13. marca 2020 v Prahe olympijská víťazka, dvojnásobná majsterka Európy, svetová rekordérka a trinásťnásobná majsterka Československa v hode oštepom Dana Zátopková. Spoločne s manželom – legendárnym bežcom, štvornásobným olympijským víťazom, osemnásťnásobným svetovým rekordérom a dvojnásobným najlepším športovcom sveta Emilom Zátopkom – tvorili azda najznámejší a najpopulárnejší športový manželský pár na svete. Dokonca sa narodili v rovnaký deň aj rok! Manželský sľub preto zákonite spečatili, v deň svojich dvadsiatich šiestich narodenín, 19. septembra 1948. Ich životné partnerstvo bolo pevným zväzkom famózných športovcov a vzácných ľudí, ktorí trvalo vyznávali autentické myšlienky a hodnoty olympizmu. Statočne dokázali prekonať nielen príkoria a zákernosť komunistického režimu po roku 1968, ale i skutočnosť, že nemohli mať potomkov...

Dana a Emil Zátopkovci veľmi často a radi chodievali do Terchovej, respektíve Jánošíkovho kraja. Oblúbili si najmä (už nejestvujúcu) Chatu pod Rozsutcom. Spájalo ich dlhoročné kamarátstvo s vtedajším prevádzkovateľom zariadenia (chatárom) Františkom Pálkom, ktorému posielali pohľadnice zo svojich ciest po exotických krajinách. Priateľské vzťahy udržiavali aj s fotografom a dlhoročným náčelníkom Horskej služby Malá Fatra Eugenom Weinerom a jeho manželkou.

Emil a Dana Zátopkovci (v strede) s Muchovcami a priateľmi na Chate pod Sokolím.

Charizmatickí Zátopkovci boli tiež známi zmyslom pre situačný humor a iróniu. Pani Dana to potvrdila napríklad aj karikatúrou, ktorou obohatila vtipný plagát na „rozširovanie cestovného ruchu“ na Chate pod Rozsutcom (1957).

Češť pamiatke Dany Zátopkovej!

Poznámka: Uverejnené reprodukcie pochádzajú z knihy Útulne a chaty. Malá Fatra. Turistické objekty postavené do roku 1949 (DAJAMA, 2019, s. 63–64).

-pc-

FOTOARCHÍV - MKS

Vtipný plagát na „rozširovanie cestovného ruchu“ na Chate pod Rozsutcom, Fero Pálek nakreslil s použitím Z autorov karikatúry možno identifikovať Danu Zátopkovú, Eugena Weinerja, Malesku, 1957

Pohľadnica od Dany a Emila Zátopkovcov z Číny adresovaná chatárovi F. Pálkovi priamo na Chatu pod Rozsutcom, 1958

Chata pod Rozsutcom | 63

Maľované krajiny II.

Terchovská galéria umenia

14. 3. – 29. 5. 2020

Krajinomaľba je umelecký žáner, ktorý ľudia častokrát spájajú s romantikou, s idylickým vyjadrením prírodných krás, ba aj s miestopisom konkrétnej oblasti. Avšak v skutočnosti výtvarníkom krajinárom ide o viac ako len dokumentovať videné.

Výstava Maľované krajiny je po podobnom výstavnom číne na Bratislavskom hrade v roku 1998 druhým podujatím predstavujúcim verejnosti inú, ambicióznu skupinu výtvarných umelcov, členov Umeleckej besedy slovenskej, ktorí programovo viac alebo menej využívajú na vyjadrenie svojich umeleckých cieľov súčasný výtvarný jazyk. Prezentované technológie a metódy tvorby poskytujú divákovi možnosť porovnávať hodnotové kvality rôznych autorov. Medzi ne patrí nielen tradičné ponímanie krajinomaľby s realistickým stvárnením a poetizujúcim obsahovým prvkom, ale aj nekonvenčný novodobý pohľad s invenčnou interpretáciou smerujúcou k expresii, imaginácii a abstrakcii.

Vystavujúci štyridsiati výtvarníci z rôznych kútov Slovenska, aj napriek odlišnostiam v tvorbe, predstavujú v Terchovskej galérii umenia ucelenú salónnu kolekciu diel. Ich spoločným a jednotiacim prvkom môže byť divácky príťažlivý emočný i filozofický obsahový náboj.

Rudolf Rabatin, marec 2020

Odvážny sen sa podarilo naplniť v júni 2015

Vďaka iniciatíve akademického maliara Zdena Horeckého, bývalého starostu Umeleckej besedy slovenskej, ktorú si osvojili aj občasní členovia, bola v priestoroch kultúrneho centra otvorená Terchovská galéria umenia. Umelecké diela, ktoré vznikli v rámci medzinárodných sochárskych sympózií (2005–2009) a maliarskych plenérov (2011–2015), sa stali darom od Umeleckej besedy slovenskej, tvoria základ galérie a dodnes zdobia aj exteriér obce. Ďakujeme.

ZO SPOMIENOK ALOJZA CHVASTEKA

Alojz Chvastek na Vidiečanových nôtach

Keď v roku 1990 Ing. Viliam Ján Gruska vymyslel a realizoval prvý ročník Vidiečanových nôt, tak do tohto programu boli pozvaní aj susedia z Terchovej. Do Habovky sa vybrali Alojz Chvastek, Janko Miho a Ľudová hudba bratov Muchovcov. Cieľom podujatia bolo uctiť si a uchovať goralské cifrovačky Jozefa Vidiečana. Alojz Chvastek bol o desať rokov starší ako muzikantsky oslavovaný Vidiečan. Keďže Chvastek mal už vtedy 92 rokov, vznikla v zákulisí podujatia krajne napätá situácia. Tesne pred programovým vystúpením účastníkov z Terchovej sa starý pán Alojz Chvastek v zákulisí pozrel cez oponu na javisko. To, čo zbadal, svojsky pochopil ako oslavu narodenín. Keď uvidel na scéne sediaceho Vidiečana a plnú sálu divákov v kultúrnom dome, Chvastek okamžite dostal záchvaty hnevu. „Ja neviem, čo sú toto za poriadky, keď takému sopliakovi, čo má len 80, robia veľkú oslavu narodenín, a ja, kerí som mal už dávno 90, tak mne neurobel oslavu nik!“

Spoluúčinkujúci s Chvastekom ostali vo veľkom strachu a napätí, čo bude ďalej, keďže už mali ísť na javisko. Janko Miho sa narýchlo snažil potichu vysvetliť Chvastekovi, že to nie je oslava Vidiečanových narodenín, ale oslava jeho goralských cifrovačiek. Nebolo kedy už viac vysvetľovať. Na veľké prekvapenie prvé kroky Chvasteka na scéne však zmenili charakter jeho chovania. Okamžite prišiel k sediacemu Jozefovi Vidiečanovi a veľkým, silným hlasom – tiež so širokým úsmevom na tvári – mu začal gratulovať. „Prajem ti veľa zdravia a radosti ze života, aby si sa dožil 100 rokôf a ja aby som bol pri tem.“ Hneď nastal veľký aplauz a starý pán Alojz Chvastek, samozrejme, okamžite prevzal aj režirovanie čísla, ktoré bolo pripravené a dohodnuté, a potom dostalo iné – chvastekovské smerovanie...

Nakoniec teda všetko dopadlo veľmi dobre, ako v rozprávke. Chvastek opäť dokázal to, na čo sa len tak rýchlo nezabudne. Preto navždy ostáva v srdciach svojich pokračovateľov a obdivovateľov. Jozef Vidiečan v roku 1991 zomrel a pri hrobe mu hrala Ľudová hudba bratov Muchovcov a Janko Miho. Alojz Chvastek ho prežil o jeden rok. Zomrel v roku 1992.

Zapísal František MUCHA
(Terchová, 4. 11. 2018)

V IZBE

*Hlava rodiny sa prechádza a zväzda v sebe boj.
– Tak to je, a tak to musí byť! Hovorí dôrazne raz,
dvakrát, možno trikrát.*

Udalosťami nedávnych dní znepokojená manželka sa pýta:

– A ako to je? A prečo to tak musí byť?

*On, vnímajúc svet okolo seba ako komédiu a chaos,
tvrdo zotrúva vo svojom presvedčení a pokračuje:*

– Tak to je, a tak to musí byť!

Polovička mu oponuje:

– Musí? Prečo musí?

*V tú chvíľu, keď svoju pochybnosť vyslovila,
opustila ho trpezlivosť. Spustil teda:*

– Tak to musí byť! Lebo nás nevedie

hlava... Ale id! Id už, prosím ťa,

*id so svojimi otázkami doparoma, lebo to poviem na plné ústa!
A vtedy každý, kto nie je vrecom udretý, pochopí, čo nepovedal,
ale povedať chcel.*

*Monológ provokovaný otázkami manželky s napätím sledoval
aj v izbe sediaci Jozef, plnoprávny člen rodiny.*

*Ináč, malé Nič kráčajúce za šťastím
v tieni veľkých a bohato obdarovaných*

*bratov, alebo skôr chudákov! On takto
uchopil (či pochopil) a odovzdal slovo, ktoré počul:*

*– Keď je to tak, že nás nevedie hlava, nech
nás teda vedie túžba zdravá,*

vôľa žiť, žiť, žiť... Žiť v Láске! Žiť v pravej Láске! A pre Lásku!

*Uvažujúc, akoby otvoril dvere, vyhodil svoje myšlienky von
a hodil ich medzi ľudí. Nech sa aj oni tešia! Nech sa tešia s nami!*

Milan MORAVČÍK (1931 – 2013)

Terchová, 14. 5. 2007

Povinnosť nosiť rúško má aj Jánošík...

A MÁME TU OPĀŤ JAR...

Keďže naša dlhoročná obetavá, spoľahlivá a verná spolupracovníčka Oľga Chudovská, rodená Huličiarová, nemohla zo zdravotných dôvodov poslať novú várku receptov, uverejňujeme jej staršie kulinárske lahôdky – doposiaľ v týchto novinách nepublikované. Zároveň pani Oľge (žije v Liptovskom Jáne) želáme v mene redakcie i všetkých čitateľov, ktorých pravidelne „zásobuje“ receptami už takmer tridsať rokov (!), skoré uzdravenie a zvládnutie tohto krajne zložitého času. Myslíme na Vás, drahá naša rodáčka, spriaznená duša a neodmysliteľná členka tímu jubilujúcich novín Terchová.

Bryndzové krúpy

(Máte radi bryndzové halušky? Jačmenné krúpy, uvarené na spôsob bryndzových halušiek, si určite zamilujete. Treba to skúsiť.)
Suroviny (4-5 porcií): 500 g väčších jačmenných krúp č. 10, 200 g údenej slaniny, 2 cibule, približne 1,5 l vody, do ktorej môžeme pridať aj bujón, 250-400 g bryndze, čerstvá nasekaná pažítka, soľ, podľa potreby bravčová masť alebo olej.
Postup: Do hrnca pridáme masť alebo olej a opražíme nadrobno nakrájanú cibuľu. Pridáme opláchnuté krúpy, krátko ich opražíme, zalejeme vodou a trochu posolíme. Krúpy varíme pomalšie, približne jednu hodinu. Počas varenia skontrolujeme, či netreba pridať vody, lebo krúpy zväčšia svoj objem a pripália sa. Do uvarených krúp zamiešame bryndzu, pridáme masť z vypráženej slaniny, premiešame a dochutíme soľou. Krúpy podávame teplé, posypané oškvarkami z vytopenej slaniny a pažítkou.

Cibuľový šalát s ananásom a zelerom

Suroviny: 2 očistené červené cibule, väčší očistený a uvarený doplomäčka zeler, 200 g kompótového ananásu (zatiaľ bez nálevu), šťava z citróna, 2 lyžice olivového oleja, soľ, mleté korenie, podľa chuti štipka cukru, 6 jadier posekaných orechov, voda, sekaná pažítka.
Postup: Cibuľu si pokrájame na polmesiačky, uvarený zeler na rezančeky. Všetko dáme do misky, pridáme ananás (menšie kúsky), šťavu z citróna, olej, soľ, mleté korenie a dôkladne spolu všetko premiešame. Ak je šalát príliš suchý, pridáme trochu šťavy z ananásového kompótu, podľa chuti cukor (nemusí byť) a sekanú pažítku. Šalát porciujeme na dezertné tanieriky ozdobené šalátovým listom a posypané sekanými vlašskými orechmi. K šalátu sa hodí podávať vyprážený syr s varenými zemiakmi.

Žabie huby – kolieska plnené cibuľou a tvarohom

Suroviny: Cesto: 500 g hladkej múky, 300 g Palmarínu, 2 žĺtky, 2 lyžice rumu, štipka soli, 1-2 lyžice bieleho jogurtu (podľa potreby na rozpracovanie cesta), prášok do pečiva.
Plnka: mladá cibuľka aj s vňaťou, 300 g tvrdého tvarohu, soľ, žltok.
Posýpka: sezamové semienka, rasca, zvyšné bielka, soľ.
Postup: Z uvedených surovín, ktoré sú na cesto, vypracujeme potvrďšie cesto (aby sa dalo rozvalkať) a odložíme aspoň na jednu hodinu na chladné miesto. Zatiaľ čo cesto odpočíva, pripravíme

si plnku. Očistíme cibuľku, pokrájame ju na drobno aj so zelenou vňaťou, tvaroh dobre popučíme, posolíme, pridáme žltok, pokrájanú cibuľku a všetko dobre premiešame. Cesto rozvalkáme na hrúbku približne 2 milimetre, okrúhlym pohárom vykrajujeme kolieska, na ktoré kladieme do prostriedku plnku. Kolieska prehne na polovicu a okraje popritláčame opakom vidličky. Kolieska kladieme na vymastený plech, potrieme posolenými bielkami a posypeme sezamom alebo rascou. Pečieme vo vyhriatej rúre približne na 180-190 °C asi 12 až 15 minút. Tieto polkolieska sú vzhľadovo pekné, lákavé a hodia sa k pivu alebo vínu.

Linecké kolieska s kokosovými pusinkami (40 ks)

Suroviny na kolieska: 150 g masla, 300 g hladkej múky, 70 g práškového cukru, 1-2 lyžice mlieka.

Suroviny na pusinky: 7 bielkov, 500 g práškového cukru, 300 g strúhaného kokosu, 2 lyžice brusnicového džemu.

Suroviny na dokončenie: 80 g brusnicového džemu, 200 g horkej čokolády, 80 g masla.

Postup: Z masla, cukru, múky, vajička, prípadne aj mlieka vypracujeme hladké cesto. Zabalíme ho do fólie a necháme v chlade aspoň hodinu postáť. Následne cesto rozvalkáme na plát hrubý asi tri milimetre a vykrajujeme kolieska približne veľkosti pusinky. Pečieme v predhriatej rúre na 180°C zhruba 10 až 12 minút. Príprava pusiniek: Bielky šľaháme s polovicou cukru a kokosom v nádobe, ktorú máme ponorenú v druhej nádobe s horúcou vodou, približne 5 minút. Potom bielky z horúcej vody vyberieme, pridáme zvyšný cukor, džem a vyšľaháme na pevný sneh. Hmotou naplníme cukrárenské vrecúško a na plechu vyloženom papierom na pečenie vytlačíme pusinky. Pečieme ich v rúre pri 130°C asi 40 minút. Pusinky necháme vychladnúť a opatrne ich odtrhneme od papiera. Vychladnuté kolieska potrieme trochu džemu a priložíme pusinku. Necháme to v chlade aspoň na hodinu stuhnúť.

Čokoládu s maslom rozpustíme v nádobe, zľahka zošľaháme, namočíme do čokolády spodný okraj zlepených „kokosiek“ a necháme na papieri stuhnúť v chlade.

Parížske nepečené guľky

Suroviny: balík tortových oblátok, 4 lyžice rumu, 200 g práškového cukru, lyžica kakaa, 100 g mletých vlašských orechov, 200 g stuženého tuku, tmavá a biela čokoláda, mlieko (podľa potreby 2-3 lyžice), cukrárenské papierové košíčky.

Postup: Oblátky rozdrobíme do misy, prelejeme ich rumom a necháme na chvíľku, aby nasiakli. Cukor a tuk rozohrejeme, pridáme kakao, orechy, zmäknuté oblátky a vypracujeme cesto. Z neho formujeme guľky, ktoré namáčame v bielej čokoláde a ukladáme do košíčkov. Necháme ich stuhnúť; ešte ozdobíme, tak cik-cak po vrchu, tmavou čokoládou.

Poznámka: V recepte nie je označený olej na roztopenie čokolády. Mlieko, ktoré je uvedené v recepte, sa môže pridať podľa hustoty do oblátkovej hmoty.

Banánová štrúdlá so šľahačkou

Suroviny: 2 ks banánov, lístkové cesto, nutela (podľa chuti), sekané vlašské orechy, šľahačka na šľahanie, vanilkový cukor (na pomastenie plechu), trochu hladkej múky (na posypanie pri valkaní cesta).

Postup: Rozmrazené lístkové cesto rozvalkáme na väčší obdĺžnik. Natrieme naň nutelu, banány nakrájame na kolieska a rozložíme ich do stredu pozdĺž celej plochy obdĺžnika. Všetko posypeme orechmi. Cesto zrolujeme do štrúdle, konce dobre popritlačáme, aby plnka nevytiekla. Štrúdlu položíme na pomastený plech a vo vyhriatej rúre na 170-190°C pečieme približne 20 až 25 min. Vychladnutú štrúdlu krájame na kolieska a podávame na tanieriku s kopečkom vyšľahanej šľahačky s vanilkovým cukrom.

Apoštolské koláče

Suroviny: Cesto: 250 ml bieleho vína, lyžica anýz, kocka droždia, 160 g cukru, 5 žĺtkov, 160 g Palmarínu, 600 g polohrubej múky, ½ balíčka sparených a nadrobno nasekaných mandlí, vajce na potretie koláčov, štipka soli.

Plnku do koláčov si môžeme zvoliť tvarohovú, orechovú, makovú alebo plníme zaváraným ovocím bez nálevu.

Postup: Jednu tretinu z vína odlejeme do hrnčeka, vsypeme anýz a necháme zakryté aspoň cez noc stáť. Zostatok vína na druhý deň mierne nahrejeme a rozdrobíme do neho droždie. Žĺtky s cukrom vyšľaháme do peny, pridáme roztopený Palmarín a scedené anýzové víno. Všetko v mise dôkladne premiešame. Pridáme vinný kvások, múku, štipku soli. Opätovne všetko dobre premiešame a vypracujeme husté, hebké cesto. Podľa potreby môžeme pridať aj mlieko. Cesto v mise poprášime múkou a prikryté uterákom necháme vykysnúť. Približne o hodinu cesto položíme na pomúčenú dosku, mierne rozvalkáme a rozkrájame na štvorce. Štvorce z cesta plníme ľubovoľnou plnkou a naplnené zvinieme do bochníkov, ktoré ukladáme na pomastený plech. Každý naplnený bochník

opakom noža po vrchu nakrojíme do tvaru kríža a necháme dokysnúť (30 minút). Pred pečením koláče potrieme rozšľahaným vajcom, posypeme nasekanými mandľami a pomalšie pečieme v stredne vyhriatej rúre približne 50 až 60 minút.

Torta na sviatočné dni

Suroviny na piškótový korpus: 21 dkg jemne kryštálového cukru, 7 dkg strúhanky, 21 dkg mletých vlašských orechov, 8 vajec, 2 lyžice rumu, 20 dkg hrubej múky, prášok do pečiva.

Krém: 40 dkg masla (Palmarínu), 3 vajcia, 9 lyžíc kryštálového cukru, vanilkový cukor, dcl rumu.

Ozdoba: 2 biele čokolády, 2 lyžice oleja, 15 dkg mletých orechov, rôzne ozdoby podľa vlastnej fantázie.

Postup na korpus: Žĺtky s cukrom vymiešame na tuhý krém. Z bielkov vyšľaháme tuhý sneh. Do žĺtkového krému pridáme po častiach orechy so snehom, ktoré sme trochu pokropili rumom (len kvapkou). Ďalej pridáme strúhanku, múku a prášok do pečiva. Všetko zľahka premiešame. Dve tortové formy (jednu väčšiu a druhú menšiu) dobre vymastíme a vysypeme múkou.

Oľga Chudovská a prezidentom SR Michalom Kováčom

Piškótové cesto nalejeme do ¾ každej formy. Pečieme vo vyhriatej rúre na 180°C približne 15 až 20 minút.

Príprava krému: Vajcia, kryštálový a vanilkový cukor šľaháme nad parou až do zhutnutia. Maslo dobre vyšľaháme do peny. Keď je vajcový krém uvarený a primerane vychladnutý, dobre ho vyšľaháme s maslom a pridáme aj pár kvapiek rumu. Tortové korpusy prekrojíme, pokvapkáme zvyšným rumom a naplníme krémom. Časť krému natrieme na boky a tortu posypeme mletými orechmi. Z naplnených korpusov je poschodová torta. Bielu čokoládu rozpustíme v teplom oleji a polejeme ňou vrch torty. Ak nám ostal krém, môžeme ozdobiť okraje torty ružičkami z krému alebo ovocím, želé cukríkmi... Pri zdobení môžeme pokojne využiť svoju vlastnú fantáziu.

Dobrá chuť a peknú jar vinšuje
Oľga CHUDOVSKÁ
FOTOARCHÍV – Oľga Chudovská

Jarné upratovanie v našom tele

Poznáte to. Jar so sebou každoročne prináša veľké upratovanie v domácnosti, okolo domu či na záhrade. Kolíky z nás ale upratujú aj sami v sebe ?

Asi najviac volajú o pomoc naše črevá. Majú omnoho väčší význam, než si myslíme. Nie sú iba na trávenie jedla, ale riadia aj našu imunitu, chudnutie, myslenie, náladu a spánok. Keďže ochorenia čriev patria práve k tým veľmi častým, mali by sme vedieť, ako upraviť stravu tak, aby nás vyživovala, nie ničila.

Trápi aj vás nafúknuté brucho, dráždivý tračník, histamínová intolerancia, črevné zápaly či celiakia?

Ak áno, skúste každý deň konzumovať probiotiká a prebiotiká.

1. Kvasená zelenina – ak nemáte doma urobenú kyslú kapustu a ste nútení ju kupovať, kontrolujte, aby nebola pasterizovaná a neobsahovala benzoan sodný (E211).

2. Rastlinný kefír – do rastlinného mlieka (kokosové, mandľové) zamiešame

probiotiká a necháme jeden deň fermentovať. Môžeme ho rozmixovať s ovocím.

3. Tibi – je to mikrobiálna kultúra, ktorá sa používa na prípravu fermentovanej perlivej sladkej vody. Tibi kryštáliky sa živia cukrom (trstinovým, kokosovým) alebo aj čerstvým a sušeným ovocím. Vodu môžeme ochutiť zázvorom, škoricou, vanilkou alebo bylinkami.

4. Jogurty

5. Kombucha – ide o hubu produkujúcu ľahko perlivý fermentovaný nápoj, ktorý vznikne z osladeného čierneho alebo zeleného čaju.

6. Jablčný ocot – vyrába sa fermentáciou jablák tak, že nastrúhané jablká necháme 14 dní vo vode kysnúť, následne scedíme a uložíme na tmavé miesto.

Teraz na jar zbierame stopky púpavy (bratia Česi majú pre púpavu krajší názov – pampeliška).

Každý deň požijeme aspoň tri kusy. Ak chceme lepšie výsledky a dostatočnú podporu tráviacich štiav a žlčníka, stopky si zamrazíme a tak konzumujeme dlhšiu dobu.

Výborne pôsobí aj čistiaci kokteil. Odšťavíme mrkvu, jablko a cviklu. Pijeme to v pomere 2 dcl mrkva, 1 dcl jablko, 0,5 dcl cvikla.

Nech sme zdraví a šťastní!

Martina HOMOLOVÁ
FOTO – Marián ZAJAC

Švédskym hokejovým chodníčkom

Martina Dendisa (28) a jeho hokejový chodníček sme už raz na stránkach našich novín rozoberali. Plynúci čas však postupne prináša do života spoločnosti i jednotlivcov nové udalosti aj možnosti, a tak sa k spoločenským i osobným príbehom pripisujú nové kapitoly.

Tak je to aj v prípade terchovského rodáka **Martina Dendisa**, ktorého príbeh zaujal redaktora denníka Šport Tomáša Prokopa. Z rozsiahleho materiálu, ktorý vyšiel v uvedenom periodiku v januári 2020 po hokejových MS juniorov do 20 rokov – konal sa v Ostrave a Třinci a Slovensko obsadilo ôsme miesto – vám prinášame výber najzaujímavejších myšlienok a názorov mladého talentovaného trénera. Doplníme ešte, že Martin už siedmy rok odvádza výbornú robotu a postupuje v hierarchii švédskeho hokejového klubu z mesta Linköping. Momentálne je asistentom trénera pri tíme do osemnásť rokov a pomáha aj áčku v SHL lige.

Výchova moderného hokejistu

„Švédsko má najlepší možný hokejový systém. Stupeň výkonnosti hráčov bol úplne inde od prvého tréningu, keď som vykročil na ľad. Robím v akadémii s hokejistami na jednotlivých herných činnostiach. Na práci s pukom, bez neho, individuálnej taktike, technike a takisto na výchove moderného hokejistu. Základ je, že ľuďom ide o rozvoj hráčov. Nehľadí sa v mládeži toľko na výsledky ako u nás. My sa na Slovensku pozeráme, kde je hokejista momentálne, ale vo Švédsku sa hľadí na to, kam sa môže mladý hráč posunúť o päť rokov. Mali by

sme sa preorientovať z hesla najlepší teraz na najlepší v budúcnosti. Hráč musí urobiť chyby a občas zlyhať. Len tak si dovoľí byť kreatívny a posunie sa ďalej. Nemôžeme hokejistov trestať za chyby. Môžeme to urobiť, ak nepracujú na sto percent.“

Osobné napredovanie

„Dorastu a juniorke sa venujem často a som rád, že pracujem tretí rok aj s mužmi. Cez ruky mi prešlo viacero švédskych talentov. Len za minulý rok boli z nášho tímu draftovaní štyria hokejisti do NHL. Spolu s Frölundou a Djurgaardenom sme za posledné tri roky vychovali najviac švédskych hokejistov pre potreby mládežníckych reprezentácií. Takisto oceňujem, že človek má šancu napredovať, keď sa mu darí. Od budúcej sezóny mám s klubom podpísanú zmluvu na post asistenta pri áčku. Okrem pôsobenia v klube som spolupracoval aj so švédskym zväzom pre mládežnícke reprezentácie.“

Pomoc nášmu hokeju

„Chcem čo najviac pomáhať hráčom a využiť príležitosti. Uvidíme, kam ma to posunie. Raz by som sa chcel vrátiť na Slovensko a pomôcť nášmu hokeju. Aj u nás je veľa kvalitných ľudí, ale nepracujú, žiaľ, v takých podmienkach, aké by si zaslúžili.“

Martin Dendis musel pre zdravotné problémy ukončiť hráčsku kariéru veľmi skoro. Tá trénerská sa zatiaľ ukazuje veľmi sľubne a perspektívne. Preto nášmu rodákovi držíme palce, aby sa naďalej odborne i ľudsky posúval, a tak si plnil svoje sny na osobný prospech a v budúcnosti i slovenského hokeja.

Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – Martin Dendis

Martin Dendis (prvý zľava) so švédskymi kolegami

Ozveny úspešnej sezóny

Vo svete športu, ale nielen v ňom sú takými to ozvenami prinášajúcimi obhliadnutia za istým časovým úsekom ankety. Nedávno v terchovských končinách zarezovala anketa Futbalista roka 2019, ktorú vyhlasuje od roku 1993 denník Pravda v spolupráci so Slovenským futbalovým zväzom.

Tento rok v nej premiérovito bodoval na viacerých frontoch náš rodák **Róbert Boženík**. Celkovo v ankete, kde hlasujú tréneri a novinári, obsadil medzi ostrieľanými futbalovými kozákmi výborné siedme miesto. V samostatnom hlasovaní fanúšikovskej obce sa vyšplhal na štvrtý stupienok, a čerešničkou na torte bolo suverénne víťazstvo v kategórii do 21 rokov – Cena Petra Dubovského.

Peter Dubovský hral v belasom drese Slovanu Bratislava do roku 1993, potom prestúpil do Realu Madrid

Pre známe okolnosti súvisiace s pandémiou koronavírusu sa nekonal ani slávnostný ceremoniál, počas ktorého by si laureáti prevzali ocenenia; zatiaľ nie je známy ani náhradný termín. Malou náplastou ohľadne potešenia našich čitateľov a Robových fanúšikov nech sú aspoň tieto riadky, potvrdzujúce zatiaľ najúspešnejší kariérny rok mladého slovenského reprezentanta a momentálne hráča Feyenoordu Rotterdam.

Všetkým laureátom prestížnej ankety posielame z Terchovej pozdrav, gratuláciu a želanie skorého návratu na zelené trávniky, kde ich vidíme najradšej.

Z výsledkov ankety

Futbalista Slovenska 2019 – Cena Jána Popluhára

Milan ŠKRINIAR Inter Miláno 344 bodov
 Martin DÚBRAVKA Newcastle United 309
 Marek HAMŠÍK Ta-lien Pro 292
 Stanislav LOBOTKA Celta Vigo 257
 Juraj KUCKA FC Parma 201
 Albert RUSNÁK Real Salt Lake 81
 Róbert BOŽENÍK MŠK Žilina 80
 László BÉNES Borussia Mönchengladbach 69
 Martin ŠKRTEL Basaksehir/Fenerbahce 60
 Ondrej DUDA Hertha Berlín 59
 Dominik GREIF Slovan Bratislava 59
 Na 12. – 23. mieste nasleduje ďalších jedenásť futbalistov.

Najlepší hráč do 21 rokov – Cena Petra Dubovského

Róbert BOŽENÍK MŠK Žilina 30 bodov
 Dávid STRELEC Slovan Bratislava 2
 Na 3. – 5. mieste nasledujú ďalší traja futbalisti.

Marián ZAJAC

FOTOARCHÍV – rodina Petra Dubovského

S Raúlom (vľavo) držia v rukách majstrovský pohár pre víťaza La Ligy v sezóne 1994/1995

Šoko má v rukách radšej mikrofón ako valašku...

Jánošíkova valaštička napísala už svoju 61. kapitolu

Na 61. ročník populárnych pretekov, ktorý sa konal 1. marca 2020, sa prihlásilo 189 detí. Tento rok bol špecifický v tom, že narástol záujem verejnosti, teda detí, ktoré nie sú registrované v lyžiarskych kluboch. Takých bola takmer polovica. Na pretekoch sa však zúčastnili aj kluby z Vysokých a Nízkych Tatier, Donovál, Martinských holí, Rače-Oščadnice a tri domáce kluby z Vrátnej. Celkovým víťazom, ktorého meno bude vyryté na putovnej Jánošíkovej valaštičke, sa stal Sebastián Škola (rok narodenia 2008) s časom 24:31 sekundy.

Počasie nám vyšlo v prvú marcovú nedeľu úplne super. Moderátor a zabávač Šoko (na fotografii vľavo) rozdával všetkým dobrú náladu a deti s pomalovanými tvármi boli tiež plné úsmevu.

Všetkým, ktorí sa pričínili o bezproblémový priebeh podujatia, chcem vysloviť úprimné poďakovanie.

TEXT a FOTO - Michal WEINER

HRDÝ PARTNER
TERCHOVSKÝCH
NOVÍN

FESTIVAL HALUŠKY TERCHOVÁ 2020 ZRUŠENÝ!

Milí naši návštevníci, organizátori podujatia sa chceli vyhnúť zbytočnému pesimizmu, ktorého je na nás všetkých tieto dni až moc, ale bohužiaľ, situácia s korona vírusom aj ich prinútila tento rok festival zrušiť.

Takže sa na vás budeme tešiť v roku 2021

ZRUŠENÉ PODUJATIA

19. ročník Behu na Poludňový Grúň, ktorý sa mal konať 28. júna 2020, organizačný výbor zo všeobecne známych príčin zrušil.

9. ročník stolnotenisového turnaja žiakov, ktorý sa mal pôvodne uskutočniť 3. apríla 2020, je presunutý na jeseň tohto roku. To isté platí aj v prípade 19. ročníka stolnotenisového turnaja dospelých, ktorý sa mal konať 4. apríla 2020.

OZ Sedmokráska Terchová bolo založené začiatkom roka za účelom aktivít a podpory činnosti zariadenia ZpS a DSS Terchová.

Ak máte záujem podporiť aktivity a činnosť OZ, či už dobrovoľníctvom alebo inou formou, môžete nás kontaktovať na Fb profile OZ Sedmokráska Terchová

KRESBY - Bruno HORECKÝ

